

Brusel 9. listopadu 2023
(OR. en)

15094/23
ADD 1

ELARG 71
COWEB 135
COEST 586

PRŮVODNÍ POZNÁMKA

Odesílatel:	Martine DEPREZOVÁ, ředitelka, za generální tajemnici Evropské komise
Datum přijetí:	9. listopadu 2023
Příjemce:	Thérèse BLANCHETOVÁ, generální tajemnice Rady Evropské unie
Č. dok. Komise:	COM(2023) 690 final
Předmět:	PŘÍLOHY SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ Sdělení o politice rozšíření EU pro rok 2023

Delegace naleznou v příloze dokument COM(2023) 690 final - annexes.

Příloha: COM(2023) 690 final - annexes

EVROPSKÁ
KOMISE

V Bruselu dne 8.11.2023
COM(2023) 690 final

ANNEXES 1 to 5

PŘÍLOHY

SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ

Sdělení o politice rozšíření EU pro rok 2023

{SWD(2023) 690 final} - {SWD(2023) 691 final} - {SWD(2023) 692 final} -
{SWD(2023) 693 final} - {SWD(2023) 694 final} - {SWD(2023) 695 final} -
{SWD(2023) 696 final} - {SWD(2023) 697 final} - {SWD(2023) 698 final} -
{SWD(2023) 699 final}

Příloha 1 Základní zásady procesu přistoupení

Právní stát, základní práva, fungování demokratických institucí, reforma veřejné správy a hospodářská kritéria tvoří jádro tzv. „základních prvků“ procesu přistoupení k EU. Kvalita institucí a správy věcí veřejných je základem pro posílení konkurenceschopnosti, prosperity a blahobytu společnosti a podporuje schopnost plnit *acquis* ve všech oblastech. Důvěryhodné a nezvratné reformy základních prvků jsou proto zásadní pro to, aby země procesu rozšíření zajistily pokrok na své cestě k přistoupení k EU.

V řadě zemí procesu rozšíření byl zaznamenán určitý pokrok, pokud jde o **reformu soudnictví, základní práva** a fungování **veřejné správy**, včetně správy veřejných financí. Práce na příslušných reformních programech se neustále zintenzivňuje zejména v Moldavsku a na Ukrajině. Celkově byl pokrok při plnění **hospodářských přístupových kritérií** příliš pomalý na to, aby se podstatně zmenšil hospodářský rozdíl oproti EU.

V zemích procesu rozšíření najdeme dobré příklady toho, že reformní programy jsou motorem k transformaci institucí a společností s vyhlídkou na možnost přistoupení k EU. Mnoho překážek však přetrvává. Ačkoli se v jednotlivých zemích liší, obecně existuje negativní a znepokojivý vzorec rozptýleného politického a institucionálního odporu vůči změnám, zejména pokud jde o posílení **boje proti korupci**. Důležitou prioritou zůstává trvalý závazek předcházet korupci a zachovat kulturu integrity, mimo jiné prostřednictvím uplatňování protikorupčních opatření v těch nejzranitelnějších odvětvích. Je třeba více posílit postavení donucovacích a soudních orgánů a jejich nezávislost, jež je nezbytná k zaručení smysluplného a nestranného boje proti korupci. Znepokojivé je, že přetrvávají prvky zmocňování se státem, přičemž stále pozorujeme hrozby pro demokratickou stabilitu, korupci na vysoké úrovni a nepatřičný vliv oligarchů, jakož i pokusy organizovaných zločineckých sítí zasahovat v jednotlivých zemích do hospodářství, politických systémů, činnosti úřadů a mediálního prostředí. Všechny tyto výzvy je třeba naléhavě řešit prostřednictvím systémových a komplexních přístupů.

Klíčovým ukazatelem toho, že se tyto tendence řeší, budou věrohodné výsledky v oblasti proaktivního vyšetřování, stíhání a pravomocných odsouzení v souvislosti s korupcí, organizovanou trestnou činností a praním peněz. Je nezbytné, aby země procesu rozšíření prokázaly účinnost svých vyšetřovacích orgánů, státních zastupitelství a trestních soudů. Řetězec právního státu bude natolik důvěryhodný, nakolik solidní budou výsledky, jichž dosáhnou všichni jeho aktéři prostřednictvím cílených finančních šetření, která povedou k systematické konfiskaci výnosů z trestné činnosti.

Pokud jde o **základní práva**, v některých zemích procesu rozšíření došlo k určitému pokroku, pokud jde o lepší pochopení toho, jak důležité zaručení těchto práv a svobod je. Některé negativní trendy posledních let dále pokračují – stále převládá genderově podmíněné násilí a svoboda sdělovacích prostředků je i nadále omezována politickými a hospodářskými zájmy. To oslabuje kontrolu nad veřejnými orgány, otevírá prostor pro zahraniční vměšování a oslabuje komunikaci o EU. V některých zemích se zavádějí některé pozitivní iniciativy týkající se práv dítěte a práv osob se zdravotním postižením. V praxi je však ochrana základních práv negativně ovlivněna nedostatečným prováděním právních předpisů a politik a neúčinností mechanismů nápravy ve všech oblastech. Přetrvávají problémy při zajišťování účinné ochrany před všemi formami nenávisti a diskriminace, včetně těch, které jsou zaměřeny na menšiny.

Fungování demokratických institucí

Ústředním pilířem procesu přistoupení k EU jsou stabilní a konsolidované demokratické procesy. Komise začala provádět posílenou a efektivnější spolupráci se zeměmi procesu rozšíření, pokud jde o obecný rámec pro demokracii, ať už se jedná o volební proces, fungování parlamentu (včetně jeho kontrolní úlohy při výkonu vlády a tvorbě politik a v mnoha případech stále nadměrného spoléhání se na zrychlené postupy) nebo o úlohu občanské společnosti. Na většinu zemí nadále působila výrazná politická polarizace, nedostatečná spolupráce napříč politickými stranami a omezování prostoru pro občanskou společnost.

Ve sledovaném období se v řadě zemí procesu rozšíření, např. v Albánii, Bosně a Hercegovině, Kosovu, Moldavsku, Černé Hoře a Turecku, konaly **volby**. Ve většině zemí stále nebyly dokončeny reformy, které by prováděly zbývající doporučení Úřadu pro demokratické instituce a lidská práva při Organizaci pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE/ODIHR). V Severní Makedonii a Bosně a Hercegovině je ještě třeba zavést standardy Skupiny států proti korupci (GRECO) týkající se financování politických stran.

Pokud jde o **parlamentní činnost**, je polarizace i nadále často viditelným rysem. Mezi politickými stranami neprobíhal účinný dialog, což zapříčinilo dlouhodobou politickou patovou situací a stagnaci reform. Platí to například pro Černou Horu, Albánii, Severní Makedonii a Gruzii. V některých případech se rozpravy v plénu vyznačovaly napětím, urážkami a příležitostnými násilnými incidenty, jako tomu bylo v Gruzii a Kosovu. Na Ukrajině parlament navzdory mimořádným okolnostem prokázal odolnost a silnou politickou vůli, zejména v oblastech, které mají zásadní význam pro integraci této země do EU. Legislativní úkoly byly prováděny systematicky a zajišťovaly nepřetržitý demokratický rozhodovací proces.

Soudnictví a základní práva

Upevnění právního státu vyžaduje stabilní a dobře fungující instituce. To vyžaduje nezávislý, nestranný, odpovědný a vysoce kvalitní **soudní systém**, který funguje účinně a s přiměřenými zdroji, není vystaven nepatřičným vnějším zásahům a jehož rozhodnutí jsou vykonávána účinně a včas. V některých případech bylo dosaženo pokroku, přičemž reformy soudnictví pokročily například v **Albánii, Moldavsku, Srbsku** a na **Ukrajíně**. Ve většině zemí procesu rozšíření jsou však soudní orgány i nadále vystaveny mnoha výzvám a jsou zranitelné. Pokusy politiků o veřejné ovlivňování soudců a státních zástupců nebo útoky na ně, zejména pokud se zabývají citlivými případy, jsou v některých zemích i nadále běžnou nebezpečnou praxí. Zůstala v platnosti institucionální opatření, která negativně ovlivňují nezávislost soudců a státních zástupců, což v konečném důsledku ovlivňuje rovnováhu a dělbu státní moci. V důsledku toho zůstala důvěryhodnost soudnictví celkově poměrně nízká, přičemž veřejnost si je obecně vědoma beztrestnosti pachatelů. V několika zemích odhalují reformy soudnictví omezenou prováděcí kapacitu, přestože politická vůle neschází. Pro další pokrok v procesu přistoupení má zásadní význam účinnost vyšetřovacích a justičních orgánů, která vede k důvěryhodným výsledkům. Další reformy a zamezení negativním krokům vyžaduje **gruzínský** právní rámec pro fungování soudnictví. V **Turecku** se situace i nadále závažně zhoršovala a strukturální nedostatky, zejména pokud jde o nezávislost soudnictví a nedostatek brzd a protivah v prezidentském systému, zůstaly zachovány.

Pro vlády zemí procesu rozšíření je i nadále prioritou **boj proti korupci**. **Korupce**, včetně korupce na vysoké úrovni, je i nadále rozšířená a znepokojivé je stále i provázání veřejných a soukromých zájmů. V některých případech mohou korupční praktiky a vliv **oligarchů** vyvolat riziko zmocňování se státu. Pokrok v účinné prevenci korupce a boji proti ní je

pomalý a vyžaduje trvalý systémový přístup a zvláštní opatření v klíčových odvětvích, jež jsou korupcí ohrožena. Je třeba začít se začleňováním protikorupčních opatření do klíčových odvětví nebo v něm pokračovat, provádět cílená posouzení rizik pro tvorbu politik a zavádět účinné plány reforem. Ke zlepšení transparentnosti a kultury integrity a k dalšímu dosažení přesvědčivých výsledků v oblasti vyšetřování, stíhání a pravomocných odsouzení, a to i na vysoké úrovni, je stále zapotřebí silnější politická vůle a jasné reformní úsilí. Jsou zavedeny protikorupční strategie a akční plány, které je třeba systematicky a strukturovaně aktualizovat a provádět, mimo jiné prostřednictvím vhodných rozpočtových zdrojů a zvláštního monitorování, aby bylo zajištěno jejich účinné provádění. Oblastmi, které jsou obzvláště náchylné ke korupci a vyžadují důraznější a ambicióznější opatření, jsou i nadále veřejné zakázky, financování politických stran, správa veřejných financí, energetika, doprava, zdravotnictví, vodohospodářství, infrastruktura, přírodní zdroje a vzdělávání. Pokud jde o potírání korupce, obecně slabé výsledky vedou k pochybnostem ohledně účinnosti vyšetřování a následných soudních opatření.

V zemích procesu rozšíření jsou **základní práva** obecně zakotvena a chráněna právními předpisy, avšak při zajišťování jejich účinného provádění přetrvávají problémy. V důsledku přistoupení zemí k evropským nástrojům v oblasti lidských práv a sbližování s *acquis* EU se postupně dokončují legislativní a politické rámce. Je tomu tak zejména v případě reforem v oblasti ochrany údajů. Provádění je však i nadále pomalé a přetrvávají systémové nedostatky ve financování politik přijatých za účelem posílení ochrany lidských práv, takže mnoho odvětví je závislých na dárcích. Na základě zkušeností Albánie, Severní Makedonie a Srbska přispěje přistoupení dalších kandidátských zemí k Agentuře Evropské unie pro základní práva jakožto pozorovatelů k vytvoření komplexního systému monitorování a shromažďování údajů, který zajistí účinnější provádění právních předpisů, politik a strategií v oblasti lidských práv.

Ve velké části regionu hrají při monitorování opatření států v oblasti dodržování, ochrany a plnění **lidských práv** v souladu s jejich mezinárodními závazky klíčovou úlohu instituce veřejného ochránce práv a další nezávislé a regulační orgány, jako jsou orgány pro rovné zacházení. Jejich skutečná nezávislost, zdroje a kapacity jsou však i nadále nedostatečné, stejně jako opatření přijatá v návaznosti na jejich doporučení. Vlády v regionu se musí soustavně zabývat všemi doporučeními mezinárodních a regionálních orgánů pro monitorování lidských práv, včetně doporučení týkajících se podmínek ve věznicích a předcházení mučení a špatnému zacházení. Tak je tomu zejména v zemích, jako je Severní Makedonie, Moldavsko a Srbsko, kde nebyla systematicky uplatňována doporučení Evropského výboru pro zabránění mučení. Občanská společnost nadále doplňuje nebo dokonce supluje vládní opatření při poskytování služeb osobám ve zranitelném postavení, například v Albánii a Srbsku provozováním azylových domů pro oběti sexuálního a genderově podmíněného násilí nebo obchodování s lidmi. Obavy a doporučení obsažené ve zprávách z předchozích let jsou na západním Balkáně z velké části platné a je třeba se jim naléhavě věnovat. V Turecku se situace v oblasti lidských práv nadále zhoršovala a je pořád vážným problémem, a to i pokud jde o neprovedení některých rozsudků Evropského soudu pro lidská práva, zejména ve věci Kavala.

Svoboda projevu a svoboda a pluralita sdělovacích prostředků jsou pilíře demokratické společnosti a je třeba je podporovat. Pokud jde o uplatnění doporučení z minulých let v regionu západního Balkánu, došlo pouze k omezenému či žádnému pokroku nebo dokonce ke zhoršení situace. V několika zemích se mediální prostředí vyznačuje hlubokou politickou polarizací. Pluralita, nezávislost a rozvoj kvalitní profesionální žurnalistiky jsou v řadě zemí oslabovány koncentrací sdělovacích prostředků a politickým vlivem na sdělovací prostředky. Novináři mají nadále špatné pracovní podmínky, což může vést k autocenzuře. Případy

vyhrožování novinářům, jejich zastrašování a násilí vůči nim a urážlivé poznámky veřejných činitelů vůči nim nadále vzbuzují vážné obavy v celém regionu. Některé země se tento problém snaží vyřešit, všechny však musí zajistit, aby justice ve všech případech prováděla systematické navazující kroky. Nedostatečná ochrana novinářů a neúčinné navazující kroky v těchto případech mohou mít odrazující účinek na výkon svobody sdělovacích prostředků.

Nezávislost veřejnoprávního vysílání je obecně oslabována nedostatečným financováním a politickým vlivem. Je třeba zaručit nezávislost regulačních orgánů pro sdělovací prostředky, a to i prostřednictvím jmenování do řídicích struktur na základě zásluh. Pokud tomu tak není, jako například v Srbsku, musí regulační orgány jednat nestranně a plně vykonávat své mandáty. Je třeba dále podporovat účinné fungování nezávislých samoregulačních orgánů. Všechny země musí zvýšit transparentnost financování sdělovacích prostředků. Úsilí v boji proti ruským dezinformacím vedlo k pozastavení vysílacích licencí v Moldavsku a k blokování internetových zdrojů na Ukrajině. V Turecku se situace v oblasti svobody projevu nadále povážlivě zhoršovala. Novináři, obránci lidských práv, právníci, spisovatelé, opoziční politici, studenti a uživatelé sociálních médií byli i nadále systematicky vystavováni trestním obviněním a odsouzením.

Ve většině zemí orgány pracují na zavedení právního a institucionálního rámce pro provádění závazků v oblasti **rovnosti žen a mužů a boje proti genderově podmíněnému násilí**, zejména za účelem provedení ustanovení Istanbulské úmluvy. Úmluva byla ratifikována všemi partnery zapojenými do procesu rozšíření s výjimkou Kosova, z důvodu otázek jeho statusu, a Turecka, jehož Státní rada již odstoupení země od této úmluvy potvrdila jako konečné. Je však třeba napřít větší úsilí ke skutečnému naplnění genderové rovnosti a zajištění udržitelnosti politik. Ve velké části regionu se i nadále děje genderově podmíněné násilí. Všechny země musí zintenzivnit pomoc obětem všech forem násilí. Trend častějšího používání urážlivých výrazů nebo nenávistných verbálních projevů namířených proti političkám, novinářkám a obhájkyňám lidských práv ve veřejné diskusi je znepokojující, a to zejména v Turecku, Černé Hoře, Srbsku a Severní Makedonii. Existují také případy nenávistných verbálních projevů a násilí vůči lesbickým, homosexuálním, bisexuálním, transgender, intersexuálním a queer (LGBTIQ) osobám, jejichž základní práva jsou v řadě zemí často zpochybňována.

Obecně platí, že jsou zavedeny právní předpisy a politiky týkající se **nediskriminace**, boje proti trestným činům z nenávisti a nenávistným verbálním projevům, je však třeba vyrovnat přetrvávající mezery a odstranit nedostatky v právních předpisech, a to i pokud jde o nepřipustné důvody. Je třeba zajistit, aby orgánům pro rovné zacházení a dalším institucím pověřeným prosazováním rovného zacházení a prováděním a monitorováním politik v oblasti nediskriminace byly poskytnuty dostatečné prostředky k plnění jejich mandátu, včetně pomoci obětem, provádění průzkumů a zveřejňování zpráv a doporučení.

Ačkoli jsou obecně zavedeny mechanismy pro posílení **práv dítěte**, je třeba v celém regionu podstatně zlepšit interinstitucionální koordinaci, zejména v Kosovu a Severní Makedonii, aby byla zajištěna účinnost systémů ochrany dětí v souladu s nejlepším zájmem dítěte. Zajištění účinného přístupu ke vzdělání pro děti na Ukrajině a vysídlené ukrajinské děti je i nadále náročné. Je třeba dále rozvíjet soudní systémy vstřícné k dětem a systematictěji využívat alternativy k zadržení, přičemž samotné zadržení se využívá pouze jako krajní řešení a po co nejkratší přiměřenou dobu. Vážné obavy nadále vyvolává násilí páchané na dětech a sňatky v raném věku. Ve většině případů chybí spolehlivé a srovnatelné údaje rozčleněné podle věku a pohlaví, jež mají zásadní význam pro řešení násilí páchaného na dětech. Pokračující umisťování dětí bez rodičovské péče a dětí a osob se zdravotním postižením do ústavní péče je v mnoha zemích, zejména v Gruzii, Moldavsku, na Ukrajině a v Bosně a Hercegovině,

problematické. Plné deinstitucionalizace péče o děti z velkokapacitních institucí dosáhla pouze Severní Makedonie. I když je patrné úsilí o posílení mechanismů pro prosazování **práv osob se zdravotním postižením**, bude zapotřebí mnohem vyšších investic, aby byl zajištěn plný soulad s Úmluvou OSN o právech osob se zdravotním postižením, zejména pokud jde o přechod ke komunitní péči, nezávislý život, přístupnost a začlenění.

Práva příslušníků **menšin** jsou v celém regionu stále chráněna nerovnoměrně. V Albánii, Gruzii, Moldavsku a na Ukrajině je ještě třeba dokončit právní rámce a prováděcí mechanismy, zatímco Srbsko a Severní Makedonie se musí zabývat doporučeními poradního výboru Rámcové úmluvy o národnostních menšinách. **Romové** jsou i nadále nejchudší komunitou a často se stávají obětmi diskriminace, incidentů motivovaných nenávistí a sociálního a ekonomického vyloučení.

Spravedlnost, svoboda a bezpečnost

Západní Balkán a Turecko jsou i nadále ohnisky trestné činnosti a organizovaných zločineckých skupin působících v EU a slouží jako důležitý tranzitní bod pro převaděčství migrantů, oběti obchodování s lidmi a nedovolené komodity vstupující do EU různými variantami balkánské trasy. Zločinci a zločinecké sítě z regionu mají rovněž významný dopad na závažnou a organizovanou trestnou činnost v jiných částech světa, včetně Latinské a Jižní Ameriky, kde hrají důležitou úlohu v celosvětovém obchodu s kokainem, tranzitu heroinu, jenž se pašuje do EU, a usnadňují vstup obětí obchodování s lidmi, nelegálních migrantů a nedovoleného zboží do zemí EU. Kriminální infrastruktura vyvinutá pro pašování heroinu a syntetických drog se používá k pašování kokainu balkánskými trasami v obou směrech i do černomořských přístavů.

Organizované zločinecké skupiny z Moldavska a Gruzie působí v oblasti převaděčství migrantů, organizované majetkové trestné činnosti, obchodování s lidmi, trestné činnosti závislé na kybernetické činnosti, podvodů v oblasti bezhotovostních plateb, podvodů v oblasti spotřebních daní, nedovoleného obchodování s palnými zbraněmi a dalších souvisejících trestných činů, jako jsou podvody s doklady. Mnohé z těchto skupin jsou zapojeny do široké škály nezákonných činností, což znamená, že obchodují s více než jednou nedovolenou komoditou. Ukrajina se nachází na křižovatce pašování nelegálního zboží do EU a je rovněž výchozí, tranzitní a cílovou zemí pro obchodování s lidmi. Navzdory problémům způsobeným válkou, včetně napjatých institucionálních kapacit v důsledku značných ztrát osobního vybavení a omezeného financování boje proti organizované trestné činnosti, prokázaly příslušné ukrajinské instituce pozoruhodnou odolnost a operační schopnosti.

Od února 2022 měla útočná válka Ruska proti Ukrajině významný dopad na situaci v oblasti trestné činnosti v tomto regionu, včetně spolupráce mezi mocnými regionálními zločineckými skupinami, která z velké části skončila. Vystaly však nové okolnosti a zločinecké skupiny v regionu jich využívají.

Spolupráce v oblasti prosazování práva (i na operativní úrovni) mezi EU a zeměmi procesu rozšíření se nadále vyvíjela pozitivně. Všechny země západního Balkánu ratifikovaly operativní dohody s Europolem (s výjimkou Kosova, s nímž je uzavřeno pracovní ujednání) a mají přístup k zabezpečené platformě Europolu pro výměnu informací (SIENA). Albánie, Bosna a Hercegovina, Kosovo, Černá Hora, Severní Makedonie a Srbsko vyslaly k Europolu do Haagu své styčné důstojníky. Spolupráce mezi Europolem a Tureckem je založena na strategické dohodě o spolupráci, která vylučuje možnost sdílení osobních údajů, ale usnadňuje spolupráci v řadě oblastí. Při Europolu pracuje turecký styčný důstojník a země je rovněž napojena na aplikaci SIENA. Dohody o operativní spolupráci s Europolem uzavřely

rovněž Ukrajina, Moldavsko a Gruzie. Jsou také napojeny na aplikaci SIENA a otevřely při Europolu styčné kanceláře. Míra účasti zemí procesu rozšíření v Evropské multidisciplinární platformě pro boj proti hrozbám vyplývajícím z trestné činnosti EMPACT pod vedením členských států se celkově nadále zvyšovala, stále je však nerovnoměrná. Kromě toho roste i trend, kdy operační akce vedou nebo společně řídí země procesu rozšíření, což je velmi vítaný vývoj. Všechny země západního Balkánu spolu s Moldavskem a Ukrajinou se zúčastnily řady dnů společné akce, které přinesly okamžité výsledky, pokud jde o zatýkání pachatelů trestné činnosti a zkorumpovaných úředníků, zabavení majetku a zahájení nových vyšetřování.

Nedovolený obchod s drogami je v zemích procesu rozšíření i nadále lukrativní nezákonnou činností. Zatímco dlouhodobější trend zabavování konopí na západním Balkáně klesá, záchyt kokainu (zejména v námořních přístavech) je na vzestupu, zatímco záchyty heroinu zůstaly z velké části stabilní. S výjimkou Albánie mají nebo až donedávna měly všechny země západního Balkánu národní protidrogovou strategii, v některých případech doplněnou akčním plánem. Informace o (kvalitě) provádění plánů nejsou k dispozici, neboť v převážné většině případů se neprovádí žádné hodnocení. Platnost národní strategie a akčního plánu Turecka letos skončí. Moldavsko a Gruzie přijaly nové protidrogové strategie a akční plány, zatímco Ukrajina žádnou zvláštní protidrogovou strategii ani akční plán nemá. V regionu je třeba vyvinout značné úsilí, pokud jde o zřízení národních středisek pro sledování drog a národních systémů včasného varování v souvislosti s novými psychoaktivními látkami. Zavedené a funkční národní středisko pro sledování drog má pouze Srbsko, přitom takové středisko má zásadní význam pro koordinaci informačního systému o drogách a je nezbytným předpokladem pro přidružení k síti EU Reitox (evropská informační síť o drogách a drogové závislosti). S výjimkou Srbska nebyly v regionu zavedeny žádné další formální a/nebo operativní strategie národních systémů včasného varování týkající se nových psychoaktivních látek, což je třeba naléhavě řešit. Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost poskytuje zemím procesu rozšíření dlouhodobou podporu nebo s nimi pracuje na základě pracovních ujednání nebo dvoustranných dohod.

Na západním Balkáně se nadále provádí plán pro komplexní **kontrolu ručních palných a lehkých zbraní**, plánovaný do roku 2024. V květnu 2023 bylo dosaženo politické dohody o pokračování tohoto plánu na období po roce 2024 s podporou Regionálního střediska pro jihovýchodní a východní Evropu pro kontrolu ručních palných a lehkých zbraní (SEESAC). Vzhledem k vysokému a rostoucímu počtu ručních palných a lehkých zbraní po totální invazi Ruska již EU společně s Ukrajinou zavedla několik preventivních opatření s cílem bojovat proti riziku obchodování se zbraněmi a Ukrajina by měla pokračovat ve spolupráci s mezinárodním společenstvím donucovacích orgánů s cílem tato rizika řešit. To zahrnuje podporu poskytovanou Europolem a Evropskou agenturou pro pohraniční a pobřežní stráž (Frontex), účast Ukrajiny na platformě EMPACT pro palné zbraně a činnost poradní mise Evropské unie na Ukrajině.

Pokud jde o boj proti **obchodování s lidmi**, v zemích procesu rozšíření bylo dosaženo dalšího pokroku, i když nerovnoměrného. Je třeba neustále usilovat o sladění a účinné provádění příslušného *acquis* EU, včetně preventivních opatření, včasné identifikace, ochrany obětí a pomoci obětem, účinného vyšetřování případů obchodování s lidmi, stíhání a odsouzení pachatelů.

Výsledky zemí procesu rozšíření, pokud jde o **proaktivní vyšetřování, stíhání a pravomocná odsouzení v případech organizované trestné činnosti a korupce**, zejména na vysoké úrovni, jsou i nadále celkově nedostatečné a vyžadují trvalé úsilí. Praní peněz by mělo být ve větší míře vyšetřováno a stíháno jako samostatný trestný čin. Je třeba zintenzivnit a

systematičtěji využívat finanční šetření k rozbíjení organizovaných zločineckých skupin a k zajištění a konfiskaci výnosů z trestné činnosti. Nedávné případy znovu poukázaly na rizika infiltrace organizovaných zločineckých skupin do všech úrovní řetězce trestního soudnictví. Úsilí některých zemí o posílení operačních kapacit a odstranění korupce v rámci jejich soudních orgánů se musí promítnout do konkrétních výsledků. Budování a upevňování věrohodných výsledků má zásadní význam pro odrazující účinek na trestnou činnost a obnovení důvěry občanů v donucovací orgány a v soudnictví. Na Ukrajině, v Moldavsku a Gruzii by měl pokračovat boj proti specifickému jevu „vor v zákoně“.

Albánie musí dále zvýšit své úsilí v boji proti obchodování s lidmi, praní peněz, korupci na vysoké úrovni a v boji proti kybernetické kriminalitě (včetně kriminalizace pohlavního zneužívání dětí on-line). I když počty případů konfiskace majetku výrazně vzrostly, vzhledem k zabaveným částkám (jejichž výše poklesla) se jedná o nedostatečně využívaný prostředek. Země stále nemá úřad pro vyhledávání majetku z trestné činnosti. Došlo rovněž k významnému poklesu množství zachycených drog. Specializované struktury pro boj proti korupci a organizované trestné činnosti dosáhly dalších výsledků a měly by se i nadále zlepšovat v oblasti vyšetřování a rozsudků v případech na vysoké úrovni. Přetrvávající nedostatečný pokrok v boji proti organizované trestné činnosti v Bosně a Hercegovině vzbuzuje vážné obavy. Kosovo dosáhlo omezeného pokroku, pokud jde o celkové výsledky v boji proti organizované trestné činnosti, a mělo by zvýšit své úsilí v oblasti proaktivního vyšetřování, odsouzení a konfiskace majetku pocházejícího z trestné činnosti, které je stále nedostatečné. V Severní Makedonii panují vážné obavy z nepatřičného vnějšího vlivu na činnost Soudní rady a soudnictví. Některé změny trestního zákoníku přijaté ve zrychleném parlamentním řízení ovlivňují, pozastavují nebo dokonce ukončují velký počet případů korupce na vysoké úrovni. Úřady musí rovněž zvýšit své úsilí v boji proti praní peněz a finanční trestné činnosti. Černá Hora prokázala povzbudivý vývoj v boji proti organizované trestné činnosti tím, že zatkla vysoce postavené členy organizovaných zločineckých skupin a vysoce postavené úředníky donucovacích orgánů. To ukazuje, že je důležité důsledně a důrazně bojovat proti pronikání organizované trestné činnosti do policie a soudnictví. Znepokojující je však nedostatek odsouzení v oblasti pašování tabáku, praní peněz, obchodování s lidmi a kybernetické kriminality, jakož i velmi nízká úroveň konfiskace majetku. Ačkoli se počet odsouzení za finanční trestné činy v roce 2022 zvýšil, jednalo se výhradně o dohody o vině a trestu. Výsledky Srbska v oblasti řešení organizované trestné činnosti jsou smíšené – zvýšil se počet vyšetřování a obžalob (včetně případů převaděčství), ale došlo k poklesu počtu rozsudků v prvním stupni a pravomocných odsouzení a míra konfiskace je velmi nízká. Turecko zvýšilo svou účast na společných operacích s členskými státy EU a sousedními zeměmi, avšak musí také zlepšit boj proti praní peněz a finanční trestné činnosti, včetně využívání konfiskace majetku pocházejícího z trestné činnosti. Moldavsko provedlo řadu finančních šetření, v několika případech přistoupilo k zabavení majetku (a v menší míře ke konfiskaci) a dosáhlo prvních výsledků v oblasti pravomocných odsouzení. Tento trend by měl zůstat zachován. V Gruzii došlo k výraznému nárůstu počtu pravomocných odsouzení případů „vor v zákoně“ a byly vyneseny rozsudky v případech praní peněz. Ukrajina začala dosahovat prvních výsledků, je však třeba vyvinout další úsilí v boji proti závažným formám organizované trestné činnosti, praní peněz a dalším finančním trestným činům.

Spolupráce v oblasti **boje proti terorismu a předcházení radikalizaci** je sice důležitá pro všechny země procesu rozšíření, zvláštní prioritou je však i nadále pro spolupráci EU se západním Balkánem. Terorismus a násilný extremismus ve všech svých podobách a bez ohledu na svůj původ představují i nadále problém a bezpečnostní hrozbu. Bylo hlášeno zatčení násilných extremistů a zmařené útoky. Fórum ministrů spravedlnosti a vnitřních věcí

EU a západního Balkánu, které se konalo v listopadu 2022, zopakovalo, že je důležité zintenzivnit opatření přijatá s cílem identifikovat vyvíjející se hrozby vyplývající z útočné války Ruska proti Ukrajině a bojovat proti nim. Hlavním rámcem pro spolupráci s tímto regionem zůstává společný akční plán pro boj proti terorismu pro západní Balkán, který kombinuje politický závazek s podporou a pravidelným monitorováním. Pokroku bylo dosaženo v celém regionu, přičemž Albánie a Severní Makedonie provedly většinu opatření. Kromě toho dvě země v prosinci 2022 podepsaly na ministerské úrovni aktualizovaná prováděcí opatření zaměřená na dosud nesplněné cíle. Zbývající země západního Balkánu předložily nový pátý soubor zpráv o provádění akčního plánu v prvním čtvrtletí roku 2023. Černá Hora rovněž zaznamenala významný pokrok a s Evropskou komisí se projednává aktualizace dvoustranného ujednání. Obecně je třeba vyvinout větší úsilí v oblasti předcházení všem formám radikalizace, a to i ve věznicích, opatření v návaznosti na předčasné podmíněné propuštění pachatelů násilných extremistických trestných činů z vězení a účinného řešení teroristického a extremistického obsahu online. Jak je uvedeno ve zprávě Europolu o vývoji terorismu z roku 2023, nábor nadále probíhá online i prostřednictvím shromáždění v neformálních náboženských budovách, jakož i v nápravných zařízeních. V Srbsku a Albánii probíhá revize národních strategií a akčních plánů a v Bosně a Hercegovině, Kosovu, Severní Makedonii a Černé Hoře je již dokončena. Hrozba terorismu zůstává v Gruzii, Moldavsku a na Ukrajině nízká a protiteroristické právní předpisy těchto zemí jsou obecně v souladu s mezinárodními normami. Jejich strategické bezpečnostní rámce uznávají terorismus jako hrozbu a fungují tam specializované služby. Operativní spolupráce s evropskými agenturami v oblasti boje proti terorismu je dobře zavedená.

Soulad s právními předpisy v oblasti **boje proti financování terorismu a boje proti praní peněz** a jejich účinné provádění jsou i nadále nerovnoměrné. Pokrok v oblasti právních předpisů, strategií a provádění je hlášen v případě Severní Makedonie, zatímco právní předpisy v Bosně a Hercegovině dosud nebyly schváleny parlamentem a je třeba dosáhnout výsledků v oblasti vyšetřování, stíhání a pravomocných soudních rozhodnutí. Albánie, která podléhá dohledu Finančního akčního výboru (FATF), se v posledních šesti měsících zabývala všemi body akčního plánu. FATF se v červnu 2023 rozhodl navrhnout návštěvu na místě, která v říjnu 2023 vedla k odstranění Albánie ze „šedé listiny“. FATF však bude i nadále sledovat, zda je případný dobrovolný albánský program dodržování daňových předpisů (včetně potenciálních trestních amnestií) v souladu se zásadami a osvědčenými postupy FATF. Aby mohlo být Turecko odstraněno ze „šedé listiny“ FATF, měl by být jeho právní rámec sladěn s body akčního plánu tohoto výboru. Ukrajina, Moldavsko a Gruzie zavedly právní předpisy, které kriminalizují financování terorismu, ale některé oblasti je ještě třeba sladit s doporučeními Výboru expertů pro hodnocení opatření proti praní špinavých peněz (Moneyval) a příslušnými právními předpisy EU.

Šest partnerů ze západního Balkánu si stále více uvědomuje význam pevného rámce pro ochranu kritické infrastruktury. Kosovo, Černá Hora a Srbsko vypracovaly příslušné právní předpisy v této oblasti, zatímco v Bosně a Hercegovině takové právní předpisy existují pouze částečně.

Většina partnerů ze západního Balkánu repatriovala **zahraniční teroristické bojovníky** a jejich rodinné příslušníky ze severovýchodní Sýrie. Bosna a Hercegovina vyjádřila ochotu repatriovat všechny zahraniční teroristické bojovníky. I když jsou právní předpisy pro jejich stíhání po návratu zavedeny, účinné stíhání probíhalo v celém regionu nerovnoměrně. Bosna a Hercegovina stíhala sedm navrácených zahraničních teroristických bojovníků a šest doprovázejících žen bylo odsouzeno podmíněně. Albánie vyšetřuje devět případů státních příslušníků, kteří se stále nacházejí v severovýchodní Sýrii, přičemž dosud nebylo vzneseno obvinění ani zahájeno stíhání 37 žen a dětí, které byly navráceny do vlasti. Černá Hora stíhala

jednoho státního příslušníka, který se vrátil z ruské invaze na Ukrajinu v roce 2014. Tyto rozsudky se vyznačují mírnými tresty, což je znepokojivé. Pokud jde o odjezdy za účelem účasti na ruské válce proti Ukrajině, s výjimkou Albánie, která uvedla, že jeden z jejích státních příslušníků cestoval za účelem boje na Ukrajině, žádná z ostatních zemí západního Balkánu skutečnost, že její občané v poslední době cestovali na zahraniční bojiště neuvedla. Otevřené zdroje však informovaly o odjezdech z regionu na Ukrajinu.

Turecko vzhledem k přetrvávajícím hrozbám ze strany různých teroristických skupin nadále upřednostňovalo boj proti PKK a rozbití Gülenova hnutí. PKK zůstává na seznamu EU uvádějícím osoby, skupiny a subjekty zapojené do teroristických činů. Jako člen celosvětové koalice proti Dá'iš, Globálního fóra pro boj proti terorismu a Výboru odborníků Rady Evropy na otázky terorismu pokračovalo Turecko rovněž v aktivní spolupráci s mezinárodním společenstvím v boji proti terorismu. Turecko, které je spolupředsedou pracovní skupiny pro zahraniční teroristické bojovníky koalice proti Dá'iš, rovněž poskytlo přístup do svého vzdušného prostoru a zařízení pro koaliční protiteroristické operace v Iráku a Sýrii. Turecké orgány by zároveň měly zajistit, aby právní předpisy země v oblasti boje proti terorismu a jejich uplatňování byly v souladu se zásadou právního státu a respektovaly základní práva a svobody. Turecko by mělo uvést své právní předpisy v oblasti boje proti terorismu do souladu s normami EU a dodržovat stanovisko Benátské komise k zákonu o předcházení financování šíření zbraní hromadného ničení.

Hybridní hrozby

Hybridní hrozby, včetně dezinformací, zahraniční manipulace s informacemi a vměšování a kybernetických útoků, zejména proti kritické infrastruktuře, zůstávají pro země procesu rozšíření politickou a bezpečnostní výzvou. Po prudkém nárůstu loni po zahájení útočné války Ruska proti Ukrajině představují tyto hrozby i nadále značné riziko jak pro EU, tak pro země procesu rozšíření. V reakci na nedávné udělení statusu kandidátské země Ukrajině a Moldavsku a na evropskou perspektivu Gruzie různé subjekty, zejména podporované Ruskem, nadále zpochybňují důvěryhodnost EU a podkopávají důvěru veřejnosti v demokratické instituce. Tito aktéři se i nadále zapojují do manipulací s informacemi a do vměšování přímo nebo prostřednictvím zástupců, často synchronizují svou činnost s úmyslným narušením v různých odvětvích a využívají zranitelnosti.

Dezinformace a zahraniční manipulace s informacemi a vměšování se od loňského roku **výrazně zvýšily**. Jak postupuje totální ruská invaze na Ukrajině, dochází také k šíření různých narativů Kremlu v zemích procesu rozšíření, a to s různými výsledky. Obzvláště účinné jsou v Srbsku, kde část místních sdělovacích prostředků a některých hlavních politických sil šíří proruskou argumentaci, a rovněž v celém regionu západního Balkánu. Navzdory značnému úsilí zůstává odolnost vůči těmto hrozbám slabá v důsledku nízké mediální gramotnosti, nízké důvěry v instituce, omezené nezávislé a profesionální žurnalistiky a nízké úrovně svobody sdělovacích prostředků. Podobně v návaznosti na rozhodnutí uznat evropskou perspektivu Ukrajiny, Moldavska a Gruzie, jakož i udělení statusu kandidátské země Moldavsku a Ukrajině, byly tyto tři země cílem nové vlny kampaní zahraniční manipulace s informacemi a vměšování, jejichž hlavním cílem je diskreditovat ambice na vstup do EU a obviňovat Západ za současnou situaci v regionu. V Gruzii se zvláštní část dezinformací pokoušela naznačovat, že Západ se z Gruzie snaží otevřít „druhou frontu“ vůči Rusku. Bylo by vhodné, kdyby příslušné orgány tyto dezinformace aktivněji vyvracely.

Kybernetická bezpečnost a kybernetická odolnost zůstávají ve všech zemích procesu rozšíření klíčovou **prioritou**. Několik zemí v průběhu roku informovalo o kybernetických útocích, které měly rozsáhlý dopad na veřejnou správu a veřejné služby. Pokrok ve sbližování

s *acquis* EU v oblasti kybernetické bezpečnosti byl zaznamenán v Albánii, Severní Makedonii, Černé Hoře, na Ukrajině a v Moldavsku. V červnu 2023 se v Bruselu konala konference na vysoké úrovni o kybernetické bezpečnosti – *Směrem k odolnému kyberprostoru na západním Balkáně*. Druhý dialog o kybernetické bezpečnosti mezi EU a Ukrajinou se uskutečnil ve fyzické podobě v září 2022.

Ve sledovaném období uspořádaly **volby** Albánie, Bosna a Hercegovina, Kosovo, Moldavsko, Černá Hora a Turecko. V nadcházejícím období se budou konat volby v Severní Makedonii, na Ukrajině, v Moldavsku a Gruzii. Jsou zapotřebí další opatření k prevenci a řešení veškerých pokusů o vměšování ze strany třetích států a nestátních subjektů.

Objem **přímých zahraničních investic** ve všech zemích s výjimkou Ukrajiny rovněž vzrostl. Ve většině zemí procesu rozšíření kromě Moldavska, které již má příslušný systém, stále chybí pevné rámce pro kontrolu přímých zahraničních investic v souladu s nařízením EU o prověřování přímých zahraničních investic.

Migrace

Ruská útočná válka proti **Ukrajině** vedla k nárůstu počtu ukrajinských uprchlíků a klíčovou úlohu hostitelské země sehrálo zejména Moldavsko a také Černá Hora, Srbsko, Albánie a Severní Makedonie.

Nelegální migrace zůstává významnou výzvou jak pro **západní Balkán**, tak pro **Turecko**, zejména pokud jde o boj proti převaděčství migrantů a obchodování s lidmi. Podle Evropské agentury pro pohraniční a pobřežní stráž (Frontex) činil v roce 2022 celkový počet nedovolených překročení vnějších hranic EU ze západního Balkánu přibližně 144 100. Ve srovnání s rokem 2021 se jednalo o 134% nárůst (61 600). Od začátku roku do 31. července 2023 se však celkový počet nelegálních vstupů ze západního Balkánu do EU ve srovnání se stejným obdobím v roce 2022 snížil. V prvních sedmi měsících roku 2023 bylo na západobalkánské trase zjištěno přibližně 52 200 případů nedovoleného překročení hranic, což je o 26 % méně než ve stejném období předchozího roku. V roce 2022 a v prvních sedmi měsících roku 2023 pocházeli hlavní příchozí hlavně ze Sýrie, Afghánistánu a Turecka.

K hlavním faktorům ovlivňujícím vysoký počet osob přilétajících z Turecka a Srbska patří: i) bezvízové režimy; ii) krátká doba potřebná k překročení regionu, tj. průměrně 8 dní v roce 2022 ve srovnání s 53 dny v roce 2021 podle Mezinárodní organizace pro migraci (IOM); iii) relativně nízké ceny, které převaděčské sítě za překročení regionu požadují, a iv) větší obtíže při vstupu do EU jinými trasami (např. západním Středomořím).

Cílem politiky Evropské komise je podporovat země západního Balkánu, které v regionu čelí migračnímu tlaku, jakožto potenciální budoucí členské státy EU. V souladu s akčním plánem EU pro západní Balkán se tato podpora komplexně zaměřuje na posílení správy hranic, azylového řízení a přijímací kapacity, boj proti převaděčství migrantů, posílení spolupráce v oblasti zpětného přebírání a navracení nelegálních migrantů, kteří nemají právo zůstat, do zemí původu, a na posílení azylových a ochranných systémů a přijímacích kapacit, jakož i na dosažení souladu s vízovou politikou. Podle agentury Frontex vrátily členské státy EU v roce 2022 na západní Balkán 5 962 státních příslušníků třetích zemí, což je o 22 % více než v roce 2021. Hlavní cílovou zemí těchto návratů byla Albánie, následovaná Srbskem a Severní Makedonií. Kromě toho bylo podle Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) do 8. června 2023 v přijímacích střediscích regionu přibližně 3 657 migrantů a uprchlíků a odhadem 700 osob žilo mimo taková zařízení. Pro srovnání činila celková přijímací kapacita přibližně 12 172 míst. Západní Balkán se účastní regionálního operačního partnerství pro boj proti převaděčství, které bylo zahájeno v listopadu 2022 s cílem podpořit spolupráci v oblasti

prosazování práva a justice při boji proti zločineckým převaděčským sítím a zvýšit kapacity správy hranic.

Do září 2023 přicestovalo z Turecka do EU 22 421 nelegálních migrantů (včetně Řecka, Itálie a Bulharska) ve srovnání s 22 821 příchozími během téhož období v roce 2022. Počet příchozích do Řecka vzrostl o 123 %, zatímco námořní trasa do Itálie zaznamenala výrazný pokles (o 55 %). Počet osob přicházejících přes demarkační linii na Kypr výrazně poklesl, a to o 42 %.

Klíčovým rámcem pro spolupráci v oblasti migrace je i nadále prohlášení EU a Turecka z roku 2016, jež nadále přináší výsledky, a to navzdory přetrvávajícím problémům s jeho prováděním. Turecko rovněž nadále hrálo při řešení migrace na trase přes východní Středomoří klíčovou úlohu. Pokračovalo ve svém obrovském úsilí o přijetí 3,6 milionu uprchlíků ze Sýrie a dalších zemí a EU jej nadále výrazně podporuje. Z nástroje EU pro uprchlíky v Turecku bylo uvolněno 6 miliard EUR, přičemž v září 2023 bylo vyplaceno 5,1 miliardy EUR. Po překlenovacím financování ve výši 535 milionů EUR v roce 2020 pokračovala Komise v provádění balíčku ve výši 3 miliard EUR, jak požadovala Rada.

Uvolnění vízového režimu je i nadále účinným nástrojem k usnadnění mezilidských kontaktů a podpoře reform na západním Balkáně, jakož i na Ukrajině, v Moldavsku a Gruzii v oblasti spravedlnosti, bezpečnosti a základních svobod. Jak potvrzuje zpráva z roku 2023 v rámci mechanismu pozastavení vízové povinnosti¹, Albánie, Bosna a Hercegovina, Černá Hora, Severní Makedonie², Srbsko, Gruzie, Moldavsko a Ukrajina musí zajistit další sladění své vízové politiky s unijními seznamy třetích zemí s vízovou povinností, zejména těch třetích zemí, které pro EU představují riziko nelegální migrace nebo bezpečnostní riziko. Sladění vízové politiky s EU má i nadále zásadní význam pro řádné fungování bezvízových režimů těchto partnerů s EU. Turecko nedosáhlo, pokud jde o dokončení dosud otevřených kritérií plánu na uvolnění vízového režimu, ve sledovaném období žádného pokroku.

Reforma veřejné správy

Kvalita veřejné správy a regulačního rámce má zásadní význam pro **dlouhodobou konkurenceschopnost** EU³. Evropská komise již mnoho let systematicky usměrňovala a podporovala budoucí členské státy EU v tom, jak budovat stabilní a dobře fungující orgány veřejné správy založené na pěti zásadách dobré *tvorby politik*, *řízení veřejné služby*, *účinné státní organizace* a *jasných linií odpovědnosti*, *plynulého poskytování služeb* zaměřených na občany a *řádného řízení veřejných financí*. Ačkoli se země procesu rozšíření do podpory aktivně zapojují, většina z nich nadále postrádá nezbytné politické odhodlání a vedení, pokud jde o řešení citlivějších reform, které by ovlivnily převážně klientelistickou kulturu, a vybudování stabilnější a profesionálnější struktury a systémů. Prozatím je většina reform spíše kosmetická než věcná. Pokud země nezačnou měnit převládající administrativní kulturu, budou mít jejich orgány veřejné správy i nadále obtíže s přilákáním a udržením talentů, které by koordinovaly a prováděly politiky, služby a investice potřebné k budování dlouhodobé prosperity a blahobytu společnosti.

Země procesu rozšíření jsou celkově připraveny, pokud jde o kvalitu veřejné správy, přinejlepším **na mírně pokročilé úrovni**. Během sledovaného období byl pokrok reform

¹ [COM\(2023\) 730 final](#).

² Severní Makedonie dosáhla téměř úplného souladu své vízové politiky se seznamy EU; pouze jedna země (Turecko), jejíž občané potřebují ke vstupu do EU vízum, má se Severní Makedonií dohodu o bezvízovém styku.

³ [COM\(2023\) 168 final](#), [COM\(2023\) 667 final](#).

celkově velmi malý. Většina doporučení z předchozího roku (předchozích let) se stále uplatňuje. Typickým modelem je, že formální právní a institucionální základ pro profesionální správu je alespoň částečně zaveden, ale není systematicky uplatňován. Většina zemí (kromě Turecka) **strategie reformy veřejné správy** má nebo je aktualizuje. Jejich provádění je však nerovnoměrné a často nevede k udržitelným reformám ani nemá trvalý dopad na budování lepší veřejné správy.

V případě Ukrajiny je v některých prvcích patrný pokrok, i kvůli válečným okolnostem však přetrvávají problémy. Gruzie a Moldavsko dosáhly určitého pokroku při posilování veřejné správy po přijetí reformy veřejné správy a souvisejících akčních plánů.

Základem reformy veřejné správy zůstává **dobrá koordinace a rozvoj politik**. Země procesu rozšíření musí systematicky zakládat politiky a právní předpisy na údajích a důkazech, navrhnout právní předpisy a politiky metodou inkluzivních konzultací a posuzovat jejich potenciální dopad. Dobré plánování a řádný proces politického programu by vytvořily důvěru, odolnost a předvídatelnější regulační prostředí pro veřejnost a podniky.

Pokud jde o **lidské zdroje a řízení veřejné služby**, většina zemí se stále potýká s rozvojem a systematickým zaváděním transparentního, soudržného a spravedlivého platového systému, jakož i systému naboru, povyšování a propouštění na základě zásluh. Tyto reformy jsou zapotřebí k přilákání a udržení motivovaných a kvalifikovaných zaměstnanců a k vytvoření profesionální a dobře fungující veřejné služby. Řízení těchto reform je však obvykle velmi citlivé. Pro dosažení pokroku má zásadní význam pochopení různých zájmů a obav zúčastněných stran a zprostředkování široké podpory.

Účinné organizaci a odpovědnosti státu stále brání nedostatečný pokrok při **racionalizaci státních struktur** a stanovení jasných hranic odpovědnosti mezi ministerstvy a podřízenými orgány (v Bosně a Hercegovině, Albánii, Kosovu, Severní Makedonii, Srbsku a Moldavsku). **Kapacita správních soudů** a kvalita rozhodování nestačí k zajištění nároku jednotlivců na výkon spravedlnosti (v Srbsku, Severní Makedonii, Albánii, Bosně a Hercegovině a Moldavsku). Kvalita **orgánů dohledu** se liší a doporučení nejsou systematicky plněna, což omezuje účinné systémy brzd a protivah a příležitosti k systémovému zlepšení. Zlepšení **víceúrovňové správy** vyžaduje lepší spolupráci a koordinaci mezi vnitrostátními, regionálními a místními orgány, zajištění kvality služeb na všech úrovních a sladění administrativních povinností se zdroji a kapacitami. Vzhledem k tomu, že je důležité zajistit jak náležitou rovnováhu mezi ústřední, regionální a místní správou, tak soudržné uplatňování pravidel, postupů a norem na všech úrovních veřejné správy, je zapotřebí většího úsilí všech zemí.

Nejpokročilejší oblastí programu reformy veřejné správy je i nadále poskytování **digitálních administrativních služeb**, zejména v Albánii, Srbsku a na Ukrajině. Ostatní musí tyto země ještě dohnat, ale všechny země musí i nadále zajišťovat, aby veřejné služby byly stejně dostupné pro osoby s nedostatečnými digitálními prostředky nebo dovednostmi. Patrné jsou také rezervy pro další zefektivnění administrativních postupů a snížení regulační zátěže pro veřejnost a podniky.

Nedostatečná účinnost a integrita systému **správy veřejných financí** ve většině zemí procesu rozšíření narušuje důvěru a ovlivňuje jak *tvorbu veřejných příjmů*, tak *řízení výdajů*. Zásadními otázkami jsou *transparentnost rozpočtu a účinnost veřejných výdajů*, zejména v době rostoucích fiskálních omezení. Systémy *zadávaní veřejných zakázek* mají stále příliš mnoho mezer na to, aby zajistily účinné přidělování peněz daňových poplatníků. Udržitelnost financí země by zajistila kultura *manažerské odpovědnosti a interních a externích auditů*, zatím však není pravidlem. Kvalita *správy aktiv a investic* se musí zlepšit mnohem více, aby

země procesu rozšíření mohly překlenout rozdíly v infrastruktuře oproti členským státům EU a těžit z výhod budoucího členství v EU, včetně financování investic.

Občanská společnost

Svobodná a silná občanská společnost je klíčovou součástí každého demokratického systému. V zemích procesu rozšíření existuje aktivní a dynamická občanská společnost, která monitoruje práci vlády a přispívá k tvorbě politik. Organizace občanské společnosti jsou rovněž nadále poskytovateli služeb, zejména pomoci lidem ve zranitelném postavení, a podílejí se na humanitární reakci na ruskou útočnou válku proti Ukrajině.

Svoboda sdružování a shromažďování je zakotvena v právních rámcích a obecně požívána. K plnému uplatňování mezinárodních norem jsou však stále zapotřebí reformy a provádění musí být mnohem soudržnější. Občanská společnost čelí neustálému tlaku a její prostor pro svobodné působení se nadále zmenšuje, což omezuje její činnost a činnost obránců lidských práv. V Srbsku a Bosně a Hercegovině dochází ke znepokojivému nárůstu využívání strategických žalob proti účasti veřejnosti, a to i ze strany veřejných činitelů, a tento trend se objevuje i v dalších zemích, jako je Albánie. Stejně tak je nezbytné, aby bezpečnostní opatření nebyla zneužívána, např. využívána k cílenému zaměření na politické oponenty nebo kritiky prostřednictvím protiteroristických právních předpisů v Turecku, volného přístupu k informacím v Černé Hoře a dosud nezrušených pravidel pro nadměrnou kontrolu a podávání zpráv o předcházení praní peněz v Kosovu. Nejznepokojivější vývoj však souvisí s vypracováním zákonů o „zahraničních agentech“, které vedou ke stigmatizaci a represím organizací občanské společnosti. Ty byly zavedeny v *Republice srbské*, jež je součástí Bosny a Hercegoviny, a v Gruzii (ale následně v Gruzii staženy z důvodu mezinárodního a místního tlaku).

Je třeba dosáhnout významného pokroku – například v Gruzii, Srbsku, Černé Hoře, Bosně a Hercegovině a Kosovu –, a zlepšit tak dostupnost a transparentnost veřejného financování, které by mělo být rozdělováno na základě objektivních kritérií. Zatímco v Moldavsku se zlepšil právní rámec týkající se dobročinnosti a dárcovství, v Albánii a Černé Hoře nebyly právní předpisy o dobrovolnické činnosti dosud přijaty. Je třeba zlepšit postupy registrace organizací občanské společnosti, a to i v Albánii, Severní Makedonii a Černé Hoře.

Navzdory tomu, že v Albánii, Kosovu, Severní Makedonii nebo na Ukrajině existují politiky pro posílení prostředí příznivého pro občanskou společnost nebo pro vládní spolupráci s občanskou společností, je jejich provádění nedostatečné a často závisí na financování poskytovaném dárci. Většina zemí uznává, že občanská společnost je při tvorbě politik cenným přínosem. Existují také mechanismy pro otevřené veřejné konzultace, ale způsob jejich uplatňování je třeba zlepšit. Přetrvávají nedostatky v institucionalizovaných mechanismech spolupráce mezi občanskou společností a vládou. Je nezbytné, aby vlády zajistily podmínky pro smysluplnou a inkluzivní účast organizací občanské společnosti na tvorbě politik.

Hospodářství

Po totální invazi Ruska na Ukrajinu v únoru 2022 čelila desítka zemí procesu rozšíření velkým hospodářským a sociálním výzvám. Na Ukrajině klesl HDP v roce 2022 o 29,1 %, neboť celá země byla hluboce zasažena ruskou útočnou válkou, která vedla k významnému tlaku na makroekonomickou stabilitu. Růst HDP regionu západního Balkánu se v roce 2022 zpomalil na 3,2 % oproti 7,7% oživení po recesi způsobené onemocněním COVID-19 v roce 2021. Závažnost zpomalení se však v jednotlivých ekonomikách lišila, přičemž růst reálného HDP klesl na 6,1 % v Černé Hoře, 5,6 % v Turecku, 4,8 % v Albánii, 4 % v Bosně a Hercegovině, 3,5 % v Kosovu, 2,3 % v Srbsku a 2,1 % v Severní Makedonii. V Moldavsku

HDP prudce poklesl o 5,9 % a v Gruzii nadále rostl na úrovni dvouciferných čísel (10,1 %). Rozdíly v hospodářském růstu v těchto zemích byly způsobeny především přímými a nepřímými důsledky ruské války na Ukrajině, včetně jejího dopadu na obchodní vazby, ceny energie a potravin a migraci. Hospodářský výhled 10 zemí je i nadále doprovázen vysokou nejistotou ohledně dalšího dopadu války na růst, zaměstnanost a sociální soudržnost.

V průběhu roku 2022 přijaly země **fiskální opatření** ke zmírnění hospodářského dopadu války a rostoucích cen energie a potravin. Vzhledem k tomu, že ceny energií poté, co dosáhly vrcholu, výrazně poklesly, měla by být opatření nyní postupně ukončována, přičemž je třeba zajistit, aby fiskální konsolidace zůstala zachována a sociální ochrana byla dobře zacílena na ty, kdo ji potřebují. Inflace na západním Balkáně, v Moldavsku a Gruzii dosáhla po výrazném zrychlení na podzim 2022 vrcholu a poté začala zpomalovat. V Turecku se inflace v první polovině roku 2023 rovněž zpomalila, a to poté, co globální cenové tlaky spolu s neortodoxní měnovou politikou vyvolaly velké oslabení liry a zvýšily inflaci až na nejvyšší úroveň za posledních dvacet let (v říjnu 2022 více než 85 %). Na Ukrajině vedly narušení dodavatelských řetězců, vyšší výrobní náklady a tisk peněz ze strany národní banky za účelem financování války k výraznému nárůstu inflace, která na konci roku 2022 dosáhla vrcholu 26,6 % a poté začala zpomalovat.

Trhy práce na západním Balkáně a v Turecku se nadále vyznačují celkově nízkou aktivitou (zejména mezi ženami a mladými lidmi), vysokou nezaměstnaností a odlivem kvalifikovaných pracovníků. Přetrvává strukturální nesoulad v dovednostech způsobený nedostatečnými investicemi do lidského kapitálu a slabými vzdělávacími systémy. To vyžaduje aktivnější politiky trhu práce, posílený dvoustranný a třístranný sociální dialog a investice do prohlubování dovedností a změn kvalifikací. V této souvislosti se partneři ze západního Balkánu v roce 2021 zavázali zavést systémy záruk pro mladé lidi podle modelu EU. Od poloviny roku 2023 zřídila většina z nich meziprofesní skupiny odborníků, které mají vypracovat prováděcí plány. Tři země již své plány přijaly a některé již v roce 2023 zahájily pilotní projekt. Trhy práce v Moldavsku a Gruzii vykazovaly v roce 2022 poměrně dobré výsledky, přičemž těžily z příchodu kvalifikovaných uprchlíků prchajících před válkou Ruska proti Ukrajině a před mobilizací v Rusku, i když přetrvávají strukturální nedostatky. Ve všech partnerských zemích je i nadále hlavním problémem vysoká míra neformální zaměstnanosti. Na Ukrajině trh práce, který se již vyznačoval relativně nízkou mírou ekonomické aktivity a odlivem mozků, dramaticky ovlivnily toky uprchlíků a vnitřní vysídlování spolu s obrovským ničením kapitálu. Po skončení války bude zapotřebí obrovského úsilí o obnovu funkčnosti trhu práce a řešení nedostatku kvalifikovaných pracovníků. V tomto ohledu bude mít zásadní význam posílení sociálního dialogu, včetně budování kapacit sociálních partnerů.

Je stále důležitější, aby všech 10 ekonomik zapojených do procesu rozšíření urychlilo **strukturální reformy**, a umožnilo tak udržitelné oživení ve střednědobém horizontu a dosáhlo pokroku při plnění dvou hospodářských kritérií pro členství v EU: zajistit funkční tržní hospodářství a prokázat způsobilost odolávat konkurenčnímu tlaku a tržním silám v rámci EU.

Pokud jde o **fungující tržní hospodářství**, nelze v současné době žádnou ze zemí západního Balkánu považovat za zemi s plně funkčním tržním hospodářstvím a míra dodržování předpisů se navzdory pokroku v některých zemích liší. Ačkoli Bosna a Hercegovina je stále v počáteční fázi příprav a v minulém roce nedošlo k žádnému pokroku, většina ostatních partnerů dosáhla při budování fungujících tržních ekonomik určitého nebo dobrého pokroku a dosáhla mírné nebo dobré úrovně připravenosti. Tržní hospodářství Turecka je značně rozvinuto, ale přetrvávají vážné obavy, pokud jde o jeho fungování, neboť klíčové prvky, jako je provádění měnové politiky a institucionální a regulační prostředí, doznaly zhoršení.

Od voleb byly učiněny kroky k řešení některých z těchto obav. Moldavsko a Ukrajina jsou v rané fázi nebo na určité úrovni připravenosti, zatímco Gruzie je v tomto směru na mírně pokročilé úrovni. Pokud jde o schopnost vyrovnat se s konkurenčním tlakem a tržními silami, má dobrou úroveň připravenosti pouze Turecko. Připravenost Srbska, Černé Hory a Severní Makedonie je na mírně pokročilé úrovni, Albánie a Gruzie mají určitou úroveň připravenosti, Bosna a Hercegovina a Moldavsko jsou v rané fázi nebo na určité úrovni připravenosti, zatímco Kosovo a Ukrajina jsou v rané fázi.

Úroveň provádění společně dohodnutých politických pokynů se na celém západním Balkáně a v Turecku nadále zhoršovala a klesla z 50,8 % v roce 2020 na 42,9 % v roce 2021 a na 40,8 % v roce 2022. Provádění politických pokynů je klíčové pro to, aby země dále sladily své ekonomiky s EU a připravily se na svou budoucí účast v rámci Evropské unie pro koordinaci hospodářských a sociálních politik a dohled nad nimi. Je třeba posílit fiskální udržitelnost, podporovat rozvoj lidského kapitálu a budovat odolnost vůči budoucím otřesům. Mělo by se pokračovat v úsilí o pokrok v digitální a ekologické transformaci, zlepšení podnikatelského prostředí a prohloubení regionální hospodářské integrace na základě norem EU s cílem přilákat investice a podpořit hospodářský růst.

Příloha 2 Provádění hospodářského a investičního plánu pro západní Balkán

Provádění hospodářského a investičního plánu (EIP) pro západní Balkán⁴, který byl přijat dne 6. října 2020, probíhá dobře. Cílem plánu je užší integrace a překlenutí sociálně-ekonomické propasti mezi tímto regionem a EU, pomoc při jeho ekologické a digitální transformaci a přiblížení západního Balkánu jednotnému trhu EU. Plán se provádí prostřednictvím balíčku grantů EU ve výši 9 miliard EUR a záručního nástroje pro západní Balkán, který by měl přilákat investice ve výši až 20 miliard EUR.

Očekává se, že dopad těchto investic na hospodářství regionu bude posílen hmatatelným pokrokem při provádění společného regionálního trhu a programů hospodářských reforem, jakož i pokračujícím pokrokem v oblasti právního státu, řízení veřejných financí a reformy veřejné správy.

K dnešnímu dni **EU schválila nebo přislíbila finanční prostředky ve výši 4,29 miliardy EUR ve formě grantů** a očekává se, že **aktivuje investice ve výši více než 10,76 miliardy EUR** z jiných zdrojů. To zahrnuje financování 54 stěžejních projektů v rámci investičního rámce pro západní Balkán (WBIF), dvoustranných akcí a akcí pro více zemí v rámci financování z nástroje předvstupní pomoci (NPP) a zvláštního nástroje předvstupní pomoci v oblasti rozvoje venkova (IPARD) (NPP pro rozvoj venkova) na podporu zemědělských opatření. Kromě toho EU schválila poskytnutí 21 záruk v rámci Evropského fondu pro udržitelný rozvoj (EFSD+), což umožní mobilizovat významné investice prostřednictvím bank a mezinárodních finančních institucí.

Investice do dopravní konektivity se zaměřují na rozvoj nezbytné infrastruktury pro silniční, železniční a vodní dopravu v souladu s prioritami transevropských dopravních sítí. Zaměřují se rovněž na modernizaci a ekologizaci stávající infrastruktury s cílem přispět k inteligentním řešením mobility v souladu se zelenou agendou.

Klíčové stěžejní projekty schválené v rámci WBIF jakožto součást EIP se zaměřují na: i) železniční koridor X mezi Srbskem a Bulharskem; ii) dálnici míru spojující Kosovo a Srbsko; iii) dálnici koridoru Vc v Bosně a Hercegovině, spojující zemi s Jaderským mořem, Maďarskem a Chorvatskem; iv) modrou dálnici v Albánii; v) dálnici koridoru VIII v Severní Makedonii a vi) ostatní dálniční a železniční propojení a obchvaty v regionu.

Tyto projekty doplňují investice do konektivity schválené v předchozích letech, z nichž některé byly dokončeny v posledních měsících. Patří mezi ně dálniční úsek koridoru Vc Tarcin a tunel Ivan v Bosně a Hercegovině a železniční úsek koridoru IV mezi městy Bar a Vrbnica v Černé Hoře.

V koordinaci se stálým sekretariátem Smlouvy o Dopravním společenství region rovněž pokračuje v práci na reformních opatřeních prostřednictvím provádění pěti odvětvových akčních plánů (železnice, silniční doprava, bezpečnost silničního provozu, usnadnění dopravy a vodní doprava a multimodalita) a strategie udržitelné a inteligentní mobility pro západní Balkán. Pětiletý průběžný pracovní plán schválený šesti partnery slouží jako dodatečný nástroj plánování reforem a infrastruktury, které musí region v nadcházejících letech upřednostnit.

Provádění těchto akčních plánů a modernizace stávající infrastruktury je podporováno prostřednictvím programu pro bezpečnou a udržitelnou dopravu ve výši 80 milionů EUR,

⁴ [COM\(2020\) 641 final](#).

který přijala provozní rada WBIF v červnu 2023. Z toho jsou financována inteligentní a udržitelná řešení v oblasti mobility prostřednictvím dekarbonizace a digitalizace.

Po úspěšném zavedení „zelených pruhů“ v regionu během pandemie COVID-19 se v rámci opatření na usnadnění dopravy vytvářejí podobné zelené a modré pruhy (na námořních přechodech) mezi zeměmi západního Balkánu a EU. V současné době jsou zkušebně zavedeny na hranicích s Řeckem, Itálií a Chorvatskem a probíhají jednání o těchto pruzích na srbsko-maďarské hranici.

V neposlední řadě byl v rámci návrhu revize nařízení o transevropské dopravní síti (TEN-T) zřízen koridor pro západní Balkán, který byl začleněn do globální sítě a částečně do hlavní sítě. To dokazuje závazek EU k propojení regionu, který je považován za nedílnou součást dopravní sítě EU.

Pokud jde o finanční pomoc pro udržitelnou dopravu v rámci EIP, bylo v rámci WBIF dosud schváleno 1,74 miliardy EUR, které byly přiděleny v rámci dvoustranných programů a programů NPP pro více zemí. Očekává se, že tato částka aktivuje dalších 5,7 miliardy EUR z jiných zdrojů.

Stěžejní projekty **přechodu na čistou energii a konektivity** se zaměřují na investice do obnovitelných zdrojů energie, „renovační vlnu“ energetické účinnosti a usnadnění přechodu od používání uhlí. Podporuje se rovněž energetická bezpečnost a diverzifikace dodávek.

V říjnu 2022 oznámila Komise balíček na podporu energetiky pro tento region v hodnotě 1 miliardy EUR. Polovina této částky je cílená podpora zranitelných sociálních skupin a podniků a druhá polovina je určena na urychlení transformace energetiky, zejména prostřednictvím investic do opatření v oblasti energetické účinnosti, diverzifikace dodávek a výroby energie z obnovitelných zdrojů. Většina přímé podpory byla vyplacena počátkem roku 2023, přičemž stanovení priorit a schválení investic se uskutečňuje v průběhu roku 2023.

Provozní rada WBIF dosud přijala 18 investičních projektů EIP zaměřených na výstavbu solárních/fotovoltaických elektráren (např. v Albánii, Kosovu a Severní Makedonii), větrných elektráren (např. v Srbsku), obnovu vodních elektráren (např. v Albánii, Bosně a Hercegovině, Severní Makedonii a Srbsku), sítě pro přenos elektřiny (např. transbalkánský elektrický koridor) a energetickou účinnost. EU rovněž podporuje a zajišťuje investice do plynárenských propojovacích vedení s cílem zajistit lepší diverzifikaci zdrojů energie.

Na podporu energie z obnovitelných zdrojů, energetické účinnosti a pokroku při renovaci veřejných a soukromých budov doplnila Komise prostřednictvím dohody o příspěvcích podepsané v prosinci 2022 regionální program energetické účinnosti částkou 100 milionů EUR. Financování ve výši 45 milionů EUR na zvláštní záruční nástroj pro projekty související zejména s energetickou účinností a obnovitelnými zdroji energie obdrželo v dubnu 2022 kladné stanovisko provozní rady WBIF a v současné době se o něm jedná.

V prosinci 2022 přijaly země západního Balkánu v rámci Smlouvy o Energetickém společenství cíle v oblasti energetiky a klimatu do roku 2030. Na tomto základě v současné době vypracovávají své příslušné vnitrostátní plány v oblasti energetiky a klimatu, které stanoví kroky k dosažení těchto cílů. Komise a Energetické společenství rovněž spolupracují se zeměmi západního Balkánu v rámci procesu přistoupení na rozvoji regionálního systému obchodování s emisemi.

Přechod od používání uhlí v regionu, z něhož většina je silně závislá na fosilních palivech, bude velkou socioekonomickou výzvou. Komise proto podporuje platformu pro spolupráci ve prospěch uhelných regionů na západním Balkáně a na Ukrajině procházejících transformací,

což odráží podobnou iniciativu v rámci EU. Již proběhla celá řada dvoustranných výměn s regiony EU a další se plánují.

Pokud jde o finanční pomoc v rámci EIP v oblasti čisté energie, bylo v rámci WBIF dosud schváleno 617 milionů EUR, které byly přiděleny v rámci dvoustranných programů a programů NPP pro více zemí. Očekává se, že tato částka aktivuje další 1,3 miliardy EUR z jiných zdrojů.

Provozní rada WBIF dále vydala kladné stanovisko k tvorbě rezerv na šest souvisejících záruk otevřeného přístupu, u nichž se očekává, že povedou k významným investicím do energetické infrastruktury, účinnosti a transformace. Smlouvy jsou v současné době předmětem jednání.

Priority EIP v oblasti dopravy a energetiky doplňují úsilí v oblasti **životního prostředí a změny klimatu**. Společně přispívají k provádění zelené agendy pro západní Balkán, která byla přijata v rámci EIP a schválena vedoucími představiteli zemí západního Balkánu prostřednictvím Sofijského prohlášení v listopadu 2020. Agenda pěti pilířů se opírá o regulační reformy a investice v regionu s cílem sladit ji s ambicemi Zelené dohody pro Evropu, zejména v oblasti transformace energetiky, prevence znečištění, oběhového hospodářství, ochrany biologické rozmanitosti a udržitelné produkce potravin. Provádění programu podporují stěžejní projekty EIP týkající se udržitelné dopravy, transformace energetiky a nakládání s odpady a odpadními vodami.

Region provádí podrobný akční plán programu, který vedoucí představitelé potvrdili na summitu v Brdu v říjnu 2021. Zatímco Rada pro regionální spolupráci si zachovává klíčovou úlohu při koordinaci regionálních iniciativ v rámci zelené agendy, uzavřela Komise s rakouskou agenturou pro životní prostředí program EU4Green v hodnotě 11 milionů EUR, který má pomoci každému z partnerů pracovat na vlastních strategiích a reformách.

Kromě výše uvedených projektů v oblasti energetiky a dopravy se investice podporované EU ve prospěch zelené agendy zaměřují na nakládání s odpady a odpadními vodami, oběhové hospodářství, ochranu životního prostředí a udržitelné zemědělství. V rámci stěžejní iniciativy 7 operační rada WBIF a Komise dosud schválily financování sedmi investičních projektů v oblasti vodohospodářství a nakládání s odpadními vodami ve všech šesti partnerských zemích (včetně hlavních měst Podgorica, Skopje, Bělehrad a Sarajevo) a tří programů na podporu nakládání s odpady (v Albánii, Severní Makedonii a Srbsku). Existuje také řada dvoustranných programů týkajících se biologické rozmanitosti a ochrany životního prostředí v konkrétních oblastech (např. Prespanské jezero). Existuje také regionální program pro boj proti znečištění ve městech prostřednictvím podpory Paktu starostů a primátorů v oblasti klimatu a energetiky, který městům pomáhá vytvářet plány a realizovat pilotní projekty v této oblasti.

Zelená zemědělsko-potravinářská transformace se z velké části provádí prostřednictvím nástroje IPARD. V rámci EIP bylo dosud vyčleněno 152 milionů EUR na podporu modernizace udržitelné produkce potravin.

Pokud jde o finanční pomoc na ochranu životního prostředí a změnu klimatu v rámci EIP, bylo v rámci WBIF dosud schváleno 633 milionů EUR, které byly přiděleny v rámci dvoustranných programů a programů NPP pro více zemí a IPARD. Očekává se, že tato částka aktivuje dalších 685 milionů EUR z jiných zdrojů.

Provozní rada WBIF dále vydala kladné stanovisko k poskytování čtyř záruk otevřeného přístupu souvisejících s ekologickou transformací se zaměřením na udržitelnou transformaci měst, propady uhlíku a zelené dluhopisy. Podpis smluv se připravuje na rok 2023.

EIP rovněž podporuje **digitální transformaci** regionu prostřednictvím technické pomoci a investic. Zaměřuje se na regulační reformy přispívající k rozvoji trhu digitálních služeb a na podporu investic do inovativních digitálních řešení a digitální infrastruktury. V rámci WBIF byly dosud schváleny dva projekty týkající se širokopásmového připojení v Srbsku a laboratoři IKT v Albánii.

Pokud jde o reformu právního rámce, Komise vede s regionem každoroční regulační dialog o digitální politice a podporuje pravidelné digitální summity západního Balkánu na vysoké úrovni. V rámci dialogu podepsaly Albánie, Černá Hora, Severní Makedonie a Srbsko dne 30. června 2023 dohody o přidružení k programu Digitální Evropa (DIGITAL). Účast v programu DIGITAL umožní zemím zapojit se do sítě evropských center pro digitální inovace, která podporují společnosti a veřejný sektor při ekologické a digitální transformaci. Šest zemí podepsalo v roce 2022 prohlášení o budoucnosti internetu, které stanoví vizi a zásady důvěryhodného internetu. Region je rovněž plně zapojen do činnosti Sdružení evropských regulačních orgánů v oblasti elektronických komunikací.

Komise spolu s Radou pro regionální spolupráci přispěla k zajištění regionální dohody o roamingu, která dne 1. července 2021 v regionu zavedla režim roamingu za domácích podmínek. První dobrovolné snížení poplatků za datový roaming ze strany předních operátorů z EU a západního Balkánu vstoupilo v platnost dne 1. října 2023. Operátoři se rovněž dohodli na postupném snižování cen v nadcházejících letech s cílem do roku 2028 přiblížit ceny režimu roamingu za domácích podmínek.

EU rovněž podporuje rozvoj nových digitálních řešení pro různé aspekty hospodářství západního Balkánu, včetně dopravy, energetiky, logistiky, veřejné správy a obchodu. Významnou iniciativou na podporu těchto řešení je každoroční program Balkathon, který odměňuje inovativní projekty digitální transformace.

Připravuje se regionální program EU4Digital. Jeho rozpočet činí 15 milionů EUR a provádění je plánováno na tři roky. Cílem programu je doplnit probíhající činnost společného regionálního trhu – regionálního digitálního prostoru, která vychází z cílů Digitální agendy pro západní Balkán.

Důležitým prvkem hospodářského a investičního plánu zůstává kybernetická bezpečnost. Bylo dokončeno posouzení potřeb v oblasti kybernetické bezpečnosti pro tento region a prostřednictvím nástroje pro technickou pomoc a výměnu informací (TAIEX), který vytváří připravenost na kybernetické incidenty, se koná řada akcí technické pomoci.

Pokud jde o finanční pomoc na digitální transformaci v rámci EIP, bylo v rámci WBIF dosud schváleno více než 50 milionů EUR, které byly přiděleny v rámci dvoustranných programů a programů NPP pro více zemí. Očekává se, že tato částka aktivuje dalších 240 milionů EUR z jiných zdrojů.

Provozní rada WBIF dále schválila tvorbu rezerv na jednu záruku otevřeného přístupu v této oblasti: platforma pro digitální transformaci.

Podpora soukromého sektoru se zaměřuje na cílené financování prostřednictvím specializovaných záručních nástrojů pro malé a střední podniky (MSP), aby mohly začít podnikat, inovovat a stát se konkurenceschopnými. Podobná podpora je poskytována také zemědělským podnikům na venkově prostřednictvím IPARD.

Je třeba vytvořit vhodné podmínky pro rozvoj a růst soukromého sektoru, zejména pro mikropodniky a malé a střední podniky. To je ústředním bodem dialogu o hospodářské politice, který se každoročně koná s partnery ze západního Balkánu prostřednictvím

provádění programů hospodářských reforem a z nich vyplývajících doporučení v oblasti hospodářské politiky, jež jsou v souladu s prioritami EIP.

Podpora soukromého sektoru, zaměřená zejména na podnícení inovací a posílení dvojí ekologické a digitální transformace, je v současné době poskytována prostřednictvím šesti specializovaných režimů kombinování zdrojů soukromého sektoru: zelená iniciativa pro malé a střední podniky, program v oblasti klimatu, ekologické financování pro začlenění, udržitelný přístup k finančním prostředkům pro podnikání, program digitalizace „Go Digital“ a „Zelenou energií k růstu“, podpora zelených úvěrů.

Komise rovněž podporuje investiční fórum komor šesti zemí západního Balkánu (WB6) s cílem prosazovat hospodářské zájmy západního Balkánu i mimo něj. Financuje zejména regionální program rozvoje dodavatelů, jehož cílem je pomoci vytvářet vazby a příležitosti pro domácí dodavatele.

V neposlední řadě Komise zahájila řadu iniciativ v rámci záruky pro západní Balkán jakožto součást širšího EFSD+. To zahrnuje tvorbu rezerv na 10 systémů záruk za účelem zajištění obecného financování růstu pro malé a střední podniky a nástroj pro sdílení rizik v zemědělství, jakož i podporu růstu podporujícího začlenění a dvojí transformace. V současné době probíhá příprava příslušných smluv.

Pokud jde o finanční pomoc na rozvoj soukromého sektoru v rámci EIP, bylo v rámci WBIF dosud schváleno 341 milionů EUR, které byly přiděleny v rámci dvoustranných programů a programů NPP pro více zemí. Očekává se, že tato částka aktivuje další 2,1 miliardy EUR z jiných zdrojů.

Šestou prioritní oblastí podporovanou EIP je **rozvoj lidského kapitálu a inovací**, včetně mladých lidí, vzdělávání a zavádění inovací. V červenci 2021 potvrdili ministři regionu prohlášení, v němž se jejich země zavázaly k dodržování zásad evropského pilíře sociálních práv a k provádění stěžejní iniciativy týkající se systému záruk pro mladé lidi v rámci EIP. Na summitu EU a západního Balkánu v říjnu 2021 byl zahájen komplexní program pro inovace, výzkum, vzdělávání, kulturu, mládež a sport (program inovací).

Systém záruk pro mladé lidi je aktivační program, který má zajistit, aby mladí lidé na západním Balkáně obdrželi kvalitní nabídku zaměstnání, dalšího vzdělávání, učňovské přípravy a odborné přípravy do určité doby poté, co se stali nezaměstnanými nebo ukončili formální vzdělávání. Program vyžaduje reformy a budování kapacit v oblasti vzdělávání a odborné přípravy, zaměstnanosti, služeb práce a sociální ochrany. Všichni partneři ze západního Balkánu s výjimkou Bosny a Hercegoviny (kde se na věci pracuje) přijali národní prováděcí plány systému záruk pro mladé lidi a zřídili koordinační mechanismy, přičemž někteří z nich již pilotní projekty provádějí.

Od konce roku 2022 je západnímu Balkánu k dispozici nástroj vzájemné technické pomoci EU SOCIEUX+. Specializuje se na zaměstnanost, práci a sociální ochranu a poskytuje krátkodobou pomoc vnitrostátním a místním institucím partnerských zemí, které pracují ve způsobilých odvětvích. V současné době probíhá na západním Balkáně 26 opatření, která se týkají zejména sociální ochrany, práce a zaměstnanosti.

Agenda pro západní Balkán v oblasti inovací, výzkumu, vzdělávání, kultury, mládeže a sportu i nadále staví západní Balkán na solidní cestu k užší spolupráci v těchto oblastech politiky. Četné snahy o spolupráci mezi členskými státy EU a partnery ze západního Balkánu posílily klíčové oblasti, jako je podpora modernizace systémů vysokoškolského vzdělávání, průmyslová spolupráce a inteligentní výroba, posílení inovačních ekosystémů, odborná příprava zdravotnického personálu, digitalizace a kybernetická bezpečnost.

Klíčovým nástrojem provádění programu inovací je program Horizont Evropa, k němuž je nyní přidruženo všech šest partnerů ze západního Balkánu. Region má rovněž přístup k nástroji na podporu politiky v oblasti výzkumu a technologického rozvoje a zvýšil své zapojení a účast na výzkumných iniciativách EU, jako jsou programy COST a EUREKA. Severní Makedonie a Srbsko jsou přidruženy k programu Erasmus+, zatímco další čtyři partneři mají prospěch z podpory mezinárodního rozměru programu Erasmus+. Od roku 2023 se všechny vysokoškolské instituce ze západního Balkánu mohou účastnit iniciativy „Evropské univerzity“ Erasmus+ jako řádní partneři. Evropské univerzity jsou nadnárodní aliance vysokoškolských institucí, které rozvíjejí dlouhodobou strukturální a strategickou spolupráci, vytvářejí univerzity budoucnosti a podporují evropské hodnoty a identitu. Partneři ze západního Balkánu jsou rovněž plně zapojeni do iniciativ EU v oblasti kultury, včetně programu Kreativní Evropa a iniciativy Nový evropský Bauhaus. Tato iniciativa podporuje inovace, udržitelnost, začleňování a estetiku v oblasti infrastruktury a dalších projektů a souvisí zejména s prováděním zelené agendy.

Pomoc EU v této oblasti zahrnuje rovněž úzkou spolupráci se západním Balkánem v oblasti zdraví. Region je i nadále zapojen do činnosti Výboru EU pro zdravotní bezpečnost a Evropského střediska pro prevenci a kontrolu nemocí a má přístup ke společnému zadávání veřejných zakázek na zdravotnické vybavení. EU financuje projekt odolnosti vůči zdravotním krizím na západním Balkáně a investiční projekt na rozšíření univerzitní dětské nemocnice v Bělehradě.

Pokud jde o finanční pomoc na rozvoj lidského kapitálu v rámci EIP, bylo v rámci WBIF dosud schváleno 368 milionů EUR, které byly přiděleny v rámci dvoustranných programů a programů NPP pro více zemí. Očekává se, že tato částka aktivuje dalších 477 milionů EUR z jiných zdrojů.

Šest priorit EIP se opírá o závazek regionu (a podporu EU) vytvořit na západním Balkáně společný regionální trh založený na čtyřech svobodách pohybu, a jejich dopad se tak posiluje. Významným průlomem na konci roku 2022 bylo uzavření tří dohod o volném pohybu osob v regionu. Jejich úspěšné provádění usnadní cestování a uznávání vysokoškolských kvalifikací a některých odborných kvalifikací. EU podporuje rozvoj společného trhu prostřednictvím Rady pro regionální spolupráci a CEFTA.

Úspěch hospodářského a investičního plánu je podmíněn tím, že všichni partneři budou uplatňovat osvědčené postupy v oblasti právního státu, veřejných financí a správy investic a podporovat profesionální a efektivní veřejnou správu.

Příloha 3 Provádění hospodářského a investičního plánu (EIP) – přehled pro Ukrajinu, Moldavsko a Gruzii

V roce 2021 zahájila EU a jejích pět východních partnerů **hospodářský a investiční plán pro Východní partnerství** ⁵(EIP). Jeho cílem je podpořit hospodářské oživení po dvou letech, kdy zdravotní krize poškozovala společnost i ekonomiku. Cílem plánu je rovněž dosáhnout ekologické a digitální transformace potřebné k vybudování inovativních, environmentálně udržitelných, sociálně inkluzivních a odolných ekonomik.

Od začátku nevyprovokované útočné války Ruska proti Ukrajině získal EIP zcela nový socioekonomický a politický význam. Stal se nedílnou součástí reakce EU na dopad války proti Ukrajině tím, že poskytl likviditu a mobilizoval investice potřebné k tomu, aby hospodářství Ukrajiny – a Moldavska – zůstalo životaschopné. EIP se rovněž podílí na podpoře EU při začleňování těchto dvou zemí – jakož i Gruzie – do hospodářství EU a trhů s energií, digitálního a dopravního trhu. Jedná se o klíčový mechanismus k usnadnění jejich úsilí o přistoupení a k realizaci přínosů evropské integrace.

Cílem plánu je mobilizovat v regionu v období 2021–2027 investice ve výši až 17 miliard EUR, a to využitím grantů a záruk EU ve výši 2,3 miliardy EUR. Součástí provádění EIP jsou také doprovodná politická opatření a technická podpora.

Do září 2023 byla prostřednictvím dvoustranných a regionálních grantů, operací kombinování zdrojů a záruk na podporu priorit EIP na Ukrajině, v Moldavsku a Gruzii uvolněna celková částka 6,2 miliardy EUR. Celkem 3,5 miliardy EUR z této částky je určeno na podporu provádění stěžejních projektů jednotlivých zemí. Počet investic dosud mobilizovaných v rámci EIP představuje 40 % cílové částky investic ve výši 17 miliard EUR, které mají být mobilizovány. V první polovině roku 2023 se investice mobilizované díky plánu rychle zvýšily. Očekává se, že s uzavřením nových záručních dohod s partnerskými finančními institucemi v rámci nástroje EFSD+ se provádění plánu dále zrychlí.

Udržitelná doprava

Udržitelná dopravní konektivita je v regionu klíčovou prioritou již od zahájení Východního partnerství v roce 2009. V prosinci 2021 EU a její východní partneři obnovili svůj závazek posílit hlavní dopravní spojení se zaměřením na rozšířenou orientační hlavní síť TEN-T, včetně spojení přes Černé moře. Zlepšení klíčových leteckých, silničních, železničních, námořních a vnitrozemských vodních spojení má obrovský potenciál stimulovat udržitelný hospodářský rozvoj, integraci trhu a přeshraniční obchod v regionu a mezi tímto regionem a EU. Od roku 2021 bylo na podporu dopravního propojení mobilizováno 1,2 miliardy EUR.

Na Ukrajině a v Moldavsku EU dostala svému závazku podporovat provádění **iniciativy tras solidarity** mezi EU a Ukrajinou. Trasy solidarity jsou prioritní dopravní osy spojující Ukrajinu a Moldavsko s EU. Představují hlavní cestu k obchodování se základním zbožím mezi Ukrajinou a EU a staly se životně důležitou pro hospodářství země. Komise spolupracuje s členskými státy EU, Ukrajinou, Moldavskem, mezinárodními partnery a společnostmi, jakož i s dopravci na rozšíření a zlepšení fungování těchto tras. Komise se zaměřuje na snížení nákladů na dopravu a logistiku podél tras solidarity prostřednictvím zjednodušených postupů, modernizace infrastruktury a plného využití potenciálu všech tras. V této souvislosti bude devět projektů Nástroje pro propojení Evropy s celkovou podporou od EU ve výši téměř 250 milionů EUR modernizovat železniční a silniční přeshraniční body

⁵ [SWD\(2021\) 186 final](#).

mezi sousedními členskými státy EU (Maďarskem, Polskem, Rumunskem a Slovenskem) a Ukrajinou a Moldavskem.

V roce 2022 Komise spolupracovala s moldavskými orgány, Evropskou bankou pro obnovu a rozvoj (EBRD) a Evropskou investiční bankou (EIB) na podpoře obnovy železniční osy **sever-jih**. Hlavním cílem je zlepšit kapacitu moldavské železniční sítě, která pokrývá přibližně 128 km na koridoru Vălcineț-Ocnița-Ungheni-Kišiněv-Căinari, zejména pokud jde o hmotnostní normy a rychlost jízdy. To doplňuje krátkodobé investice zaměřené na rychlou modernizaci hlavního silničního hraničního přechodu mezi Ukrajinou a Slovenskem a nákup vybavení, jako jsou skenery a generátory, pro prioritní hraniční přechody mezi Ukrajinou a členskými státy EU. Komise uvolnila 20 milionů EUR ve formě grantů prostřednictvím nástroje zahraniční politiky spolu s úvěrem ve výši 12 milionů EUR od EBRD.

V Gruzii EU a EIB nadále investovaly do **východozápadní dálnice** se zaměřením na „černé úseky“, což jsou úseky silnice, kde je počet silničních nehod a úmrtí obzvláště vysoký. EU a EIB budou i nadále podporovat rozvoj tohoto klíčového koridoru celkovou částkou 446 milionů EUR (včetně 16,8 milionu EUR ve formě grantů). Na podporu stěžejní iniciativy 2 v Gruzii EU rovněž zahájila komplexní studii proveditelnosti s cílem posoudit obchodní životaschopnost dalších trajektových/přípojných linek pro spojení Gruzie s Bulharskem přes Černé moře.

V listopadu 2022 se Ukrajina, Moldavsko a Gruzie staly pozorovateli subjektů **Dopravního společenství**. To zemím přinese konkrétní výhody, pokud jde o **provádění příslušného acquis EU v oblasti dopravy** a rozvoj orientační sítě TEN-T na jejich území, jakož i sdílení osvědčených postupů s regionálními partnery ze západního Balkánu a členskými státy EU. Stálý sekretariát Smlouvy o Dopravním společenství již začal spolupracovat s účastníky, kteří mají status pozorovatele, na různých úrovních s cílem uvést je do práce Dopravního společenství, zapojit je do práce technických výborů Smlouvy o Dopravním společenství a zahájit práci na některých hlavních cílech Smlouvy o Dopravním společenství (jako jsou akční plány pro železnice, silniční dopravu, bezpečnost silničního provozu, usnadnění dopravy, vodní dopravu a multimodalitu).

Moldavsko se k Nástroji pro propojení Evropy připojilo v květnu 2023 a Ukrajina v červnu 2023. To by mělo vést k posílení spolupráce v odvětví dopravy a podpořit provádění rozšířené TEN-T.

Usnadnění přístupu malých a středních podniků k financování

Od zahájení EIP EU aktivně podporuje úsilí svých východních partnerů o nastartování hospodářství po dvou velmi obtížných letech omezení volného pohybu osob a narušení obchodu v důsledku pandemie COVID-19. EU věnovala zvláštní pozornost řešení finančních potřeb mikropodniků a malých a středních podniků tím, že uvolnila 1,5 miliardy EUR v úvěrových linkách a poradenských službách pro podniky s cílem pomoci jim obnovit činnost, získat ušlé podíly na trhu a digitalizovat a modernizovat jejich činnost. Úvěrové linky podporované EU nabízejí mikropodnikům a malým a středním podnikům lepší úvěrové podmínky, zejména tím, že navrhuje delší splatnost, snížené požadavky na kolaterál, individuálně uzpůsobenou technickou pomoc a investiční pobídky. EU ve spolupráci s bankou BGK poskytla Ukrajině záruku ve výši 10 milionů EUR s cílem umožnit obnovení úvěrů malým a středním podnikům, které by nebyly způsobilé pro nové financování z důvodu rizik souvisejících s probíhající válkou.

Usnadnění obchodu

V říjnu 2022 zahájila EU činnost **asistenční služby pro obchod Východního partnerství**, jejímž cílem je usnadnit společnostem přístup k informacím souvisejícím s obchodem.

Asistenční služba je internetový portál s podrobným přístupem k informacím o trhu (použitelné předpisy o vývozu a dovozu, celní a necelní opatření, cla, daně, postupy atd.), obchodním statistikám a analytickým poznatkům o potenciálu vnitrostátních trhů EU a Východního partnerství. V každé zemi byly provedeny průzkumy necelních (regulačních, procedurálních) opatření s cílem určit překážky obchodu se zbožím a službami a poskytnout doporučení k jejich překonání.

Provádění **EU4Business**: projekt **propojující podniky** pokračoval i v roce 2022 a na začátku roku 2023. Cílem projektu je podporovat obchodní vztahy a obchodní partnerství v zemích Východního partnerství budováním mostů mezi malými a středními podniky a organizacemi na podporu podnikání v EU a jejich protějšky v rámci Východního partnerství. Byl vytvořen program mobility, který umožňuje výměny mezi malými a středními podniky a organizacemi na podporu podnikání z obou regionů.

Udržitelná energie a dekarbonizace ekonomik

Od zahájení EIP bylo dosaženo významného pokroku v klíčové oblasti udržitelné energetiky, kde již byly v celém regionu Východního partnerství mobilizovány investice ve výši 1,6 miliardy EUR.

V roce 2022 program EU4Energy nadále podporoval Ukrajinu, Moldavsko a Gruzii při budování jejich právních a regulačních rámců v oblasti energetiky. Program rovněž pomohl východním partnerům vytvořit příznivé prostředí pro rozvoj obnovitelných zdrojů energie a ekologičtější skladby zdrojů energie. Program hrál ústřední úlohu při pomoci **Ukrajíně a Moldavsku** v procesu po synchronizaci Evropské sítě provozovatelů elektroenergetických přenosových soustav. Rovněž podpořil Ukrajinu při probíhající obnově jejího energetického systému a přispěl k bezpečnosti dodávek v regionu.

Pokračovala spolupráce s Mezinárodní agenturou pro obnovitelné zdroje energie (IRENA). Cílem bylo určit podmínky a překážky rozvoje a integrace obnovitelných zdrojů energie v zemích Východního partnerství.

Na **Ukrajíně** pokračovala stěžejní iniciativa Fondu pro energetickou účinnost (EEF) podporovaná EU (104 milionů EUR z prostředků EU) v úspěšném provádění svého programu investic do energetické účinnosti budov s více bytovými jednotkami. Do konce března 2023 EEF zapojil téměř 80 000 domácností, přičemž 261 projektů bylo plně nebo částečně dokončeno v budovách s více bytovými jednotkami (více než 80 % z nich tvořily rozsáhlé renovace). V roce 2022 EEF zavedl nový program „obnovy“, který podporuje rychlé opravy válkou poškozených obytných budov, jejichž struktura však neutrpěla.

V rámci Východního partnerství pro energetickou účinnost a životní prostředí (E5P) EU na **Ukrajíně** spolufinancovala několik projektů vedených EBRD v oblasti energetické účinnosti a dálkového vytápění. Projekty na obnovu dálkového vytápění s celkovým rozpočtem ve výši přibližně 110 milionů EUR a úvěrovým příspěvkem EBRD ve výši 48 milionů EUR zahrnují města Žytomyr, Ternopil, Lvov, Luck a Černovice. Projekty v oblasti energetické účinnosti veřejných budov ve městě Dnipro probíhají s rozpočtem 39 milionů EUR, včetně úvěrového příspěvku EBRD ve výši 20 milionů EUR. V březnu 2023 zahájila EIB s granty EU a programem E5P významný nový program renovace veřejných budov na Ukrajině (až 1 000 nemocnic a škol). Nyní nepůjde pouze o energetickou účinnost, ale například protiletické kryty, lepší protipožární opatření a lepší přístup pro osoby se zdravotním postižením. Důležitá pracovní oblast, která byla zahájena v roce 2022 a stále probíhá, zahrnuje dva programy mimořádné pomoci financované EU v oblasti bydlení pro vnitřně vysídlené osoby.

V **Moldavsku** byl v roce 2022 podepsán program energetické účinnosti (financován grantem ve výši 15 milionů EUR a dvěma úvěry ve výši 30 milionů EUR od EBRD a EIB). Jedná se o

první celostátní iniciativu v oblasti energetické účinnosti v Moldavsku. Hlavními kategoriemi budov, na něž se program zaměřuje, jsou veřejné budovy ve vlastnictví státu a/nebo obcí. Celkové investice se odhadují na přibližně 94 milionů EUR. Kišiněvský program energetické účinnosti ve veřejných budovách, který je financován v rámci programu E5P, vstoupil do druhé fáze provádění a jeho cílem je renovovat 119 veřejných budov. První fáze dálkového vytápění v Balti (celkový rozpočet 11 milionů EUR, půjčka EBRD ve výši 7 milionů EUR) byla dokončena a druhá fáze začíná (18 milionů EUR celkový rozpočet, úvěr EBRD 14 milionů EUR).

V **Gruzii** byl v dubnu 2023 ukončen twinningový projekt s Energetickou regulační komisí, který realizovalo konsorcium vedené Rakouskem a Německem. Zahrnoval činnosti na podporu rozvoje trhu s energií, včetně podpory úlohy gruzínského vnitrostátního regulačního orgánu pro dodávky energie a vody při regulaci trhu, integraci obnovitelných zdrojů energie a energetické účinnosti. V letech 2021–2022 byla Moldavsku poskytnuta podpora EU ve výši 135 milionů EUR na pomoc nejzranitelnějším skupinám obyvatelstva s rostoucími náklady na energii a na podporu dlouhodobého socioekonomického oživení země, energetické bezpečnosti a transformace energetiky. Fond na podporu **ukrajinské** energetiky, který spravuje sekretariát Energetického společenství a kterému spolupředsedala Evropská komise, financoval dodávky vyspělého plynového zařízení v hodnotě téměř 7,6 milionu EUR provozovateli přepravní soustavy zemního plynu Ukrajiny na obnovu poškozených zařízení a zařízení na osvobozených územích.

V **Gruzii** byl v rámci programu E5P realizován projekt energetické účinnosti pro školy v horských oblastech (2,6 milionu EUR). Banka KfW a EBRD provádějí paralelní program na zlepšení energetické účinnosti veřejných budov podporovaný grantem EU ve výši 13 milionů EUR.

Středisko pro převod financí a technologií pro změnu klimatu – složka EU4Climate, jež spravuje EBRD, pomáhá malým a středním podnikům a společnostem se střední tržní kapitalizací snižovat dopad na životní prostředí, jakož i náklady na energii a vodu tím, že zavádějí inovativní a ekologické technologie.

Probíhající program **EU4Climate** pomohl partnerským zemím zlepšit politiky v oblasti zmírňování změny klimatu a přizpůsobování se této změně a přejít k nízkoemisnímu hospodářství odolnému vůči změně klimatu v souladu s Pařížskou dohodou. Byl zahájen nový projekt s Evropskou agenturou pro životní prostředí jakožto prováděcím partnerem, který má **Gruzii, Moldavsku a Ukrajině** pomoci vytvořit účinný systém správy opatření v oblasti klimatu.

Správa přírodních aktiv, klima a životní prostředí

V roce 2022 byly finanční prostředky uvolněné prostřednictvím podpory malých a středních podniků investovány i do oběhového hospodářství. Doprovázela je regulační podpora a poradenské služby pro podniky, které byly poskytovány především prostřednictvím programu EU4Environment. Na Ukrajině EU nadále podporovala vytváření systémů rozšířené odpovědnosti výrobce pro různé toky odpadů. Kromě toho bylo v Gruzii a na Ukrajině dokončeno zmapování průmyslového odpadu pro regiony. V Moldavsku byla dokončena předběžná posouzení proveditelnosti pro přeměnu svobodné ekonomické zóny Valkanes a průmyslového parku Tracom na ekoprůmyslové parky. V Moldavsku bylo dokončeno posouzení stávajících mechanismů rozšířené odpovědnosti výrobce a předložena politická doporučení. Tato doporučení zahrnovala doporučení ke zlepšení právního rámce pro provádění rozšířené odpovědnosti výrobce, pokud jde o odpad z elektrických a elektronických zařízení a odpadních baterií. Pokud jde o regulační podporu, Gruzie obdržela

pomoc při aktualizaci své vnitrostátní strategie pro nakládání s odpady na období 2016–2030 a vypracování nového vnitrostátního plánu pro nakládání s odpady na období 2022–2026. Vláda tyto dokumenty přijala v srpnu 2022. Zahrnují aktualizované cíle, zabývají se otázkami souvisejícími s biologicky rozložitelným a nebezpečným odpadem a nastiňují požadavky na systémy rozšířené odpovědnosti výrobce.

Pokud jde o poradenskou podporu, díky spolupráci s Organizací pro rozvoj podnikání byla vypracována hodnocení ekologických inovací a plány pro pět malých a středních podniků z odvětví vína a oděvnictví v Moldavsku. Podobnou poradenskou podporu obdrželo osm gruzínských malých a středních podniků z odvětví zemědělství a pohostinství. Výrobky tří vývozně orientovaných společností na Ukrajině a pěti takových společností v Gruzii se posuzují pomocí metodiky pro stanovení environmentální stopy výrobků.

Vodní infrastruktura na Ukrajině, v Moldavsku a Gruzii chronicky postrádá kapitálové investice, údržbu a opravy. Cílem EIP je proto dále modernizovat zásobování pitnou vodou a kanalizaci a pomoci uvést do praxe plány povodí. S podporou EU probíhá několik investičních projektů na Ukrajině, v Moldavsku a Gruzii. V souvislosti s ruskou útočnou válkou pomohly finanční prostředky EU na Ukrajině 6,9 milionu lidí získat zpět přístup k čisté vodě. EU ve spolupráci s několika mezinárodními finančními institucemi, včetně AFD, EIB, EBRD, KfW a NEFCO, aktivovala finanční prostředky na investice do vodohospodářské infrastruktury.

S cílem poskytnout technickou podporu pro reformy a investice v odvětví vodního hospodářství bylo počátkem roku 2022 zahájeno provádění programu EU4Environment – Water and Data, který přinesl první výsledky. Ve všech partnerských zemích byl znovu zahájen proces vnitrostátních politických dialogů o vodě. V rámci uvedeného programu byl v Gruzii zahájen vývoj nových plánů povodí a na Ukrajině pokračovala práce na plánu povodí Dněpru. Podpora identifikace investic do lesnictví, biologické rozmanitosti a ochrany přírody je v počáteční fázi. Ukrajina a Moldavsko však dosáhly pokroku v této oblasti tím, že přistoupily k programu EU LIFE.

Podpora na určení investic do lesnictví a chráněných oblastí je v počáteční fázi.

Digitální infrastruktura a služby

Prostřednictvím EIP se EU zavázala mobilizovat až **1,5 miliardy EUR veřejných a soukromých investic** na podporu digitální transformace regionu v souladu se standardy EU. Plán rovněž stanoví soubor **stěžejních iniciativ** souvisejících s digitální konektivitou, které byly společně s východními partnery označeny za investiční priority. Tyto projekty jsou podkladem pro širší **strategii Global Gateway**.

Od zahájení EIP spolupracuje EU aktivně s evropskými a mezinárodními finančními institucemi, členskými státy EU a soukromým sektorem na podpoře digitálních projektů v regionu. To zahrnuje zavedení rychlého a cenově dostupného internetu ve venkovských oblastech v **Gruzii**, jakož i přípravu základů digitálního kabelového vedení spojujícího EU s Gruzii a oblastí jižního Kavkazu přes Černé moře. Zapojení EU do těchto projektů má zásadní význam pro zajištění jejich souladu s digitálními normami EU, zejména pokud jde o kybernetickou bezpečnost (5G) a otevřený přístup k internetu.

V oblasti **digitální ekonomiky** bylo v rámci iniciativy EU4Digital mezi členskými státy EU a Ukrajinou, Moldavskem a Gruzii provedeno devět pilotních činností v oblasti elektronického obchodu, elektronického celnictví a elektronického podpisu s cílem zlepšit přístup na jednotný digitální trh Evropské unie. Komise usnadnila uzavírání **dobrovolných ujednání o roamingu** mezi telekomunikačními operátory v EU, na **Ukrajině** a v **Moldavsku**, což přineslo hmatatelné výhody veřejnosti a podnikům.

V **Moldavsku** a **Gruzii** byly vypracovány **národní strategie pro širokopásmové připojení** s cílem usnadnit investice do vysokorychlostního a cenově dostupného internetu v regionu. To zahrnovalo společné investice EIB a Světové banky v Gruzii ve výši 70 milionů EUR do zavádění širokopásmového připojení ve venkovských komunitách. Cena mezinárodní konektivity pro výzkumné a vzdělávací instituce se v posledních letech snížila o 70 %. Kromě toho byly mezi EU, **Moldavskem** a **Ukrajinou** zřízeny dvě superrychlé digitální dálnice (až 400 Gb/s) s cílem usnadnit spolupráci v oblasti výzkumu a inovací, včetně účasti v programu Horizont Evropa.

Na Ukrajině podpořily dodatečné finanční prostředky mobilizované od začátku ruské agrese odolnou digitální transformaci země, včetně interoperability registrů, elektronické identity v souladu se standardy EU a zálohování údajů. Podpora rovněž pomáhá uvést ukrajinské právní předpisy do souladu s příslušným *acquis* EU v oblasti roamingových telekomunikací, aby se tato země mohla připojit k unijní zóně, jež uplatňuje roaming za domácích podmínek.

Zdraví a systémy zdravotní péče

V **Moldavsku** poskytl projekt zavádění očkovacích látek Světové zdravotnické organizace (WHO) a EU ministerstvu zdravotnictví a dalším zúčastněným stranám technickou podporu při vypracovávání plánů poskytování očkovacích služeb, vnitrostátních pohotovostních plánů imunizace a posouzení rizik v souvislosti s přijímáním uprchlíků v zemi. Byly přiděleny zdroje na nákup chladicího řetězce a vybavení IT. To zahrnovalo počítače a vybavení pro vnitrostátní sklady a 10 regionálních skladů očkovacích látek a 15 vozidel pro podpůrné kontrolní návštěvy Národní agentury pro veřejné zdraví. EU podpořila komunikační kampaně v 10 z 37 okresů s nejnižší proočkovaností.

V **Gruzii** byla poskytnuta cílená technická pomoc se záměrem vypracovat protokol pro kvalitativní formativní výzkum v oblasti imunizace a integrovaný soubor školení pro zdravotnické pracovníky o běžné imunizaci a očkování proti COVID-19. V rámci projektu EU-WHO bylo rovněž dodáno vybavení pro chladicí řetězec s cílem posílit infrastrukturu pro skladování očkovacích látek na vnitrostátní a oblastní úrovni.

Lidský kapitál

Hlavním cílem EIP je podpora reformy vzdělávání, včetně základního, vysokoškolského a odborného vzdělávání, odborné přípravy a celoživotního učení. Poskytování příležitostí pro výměny mládeže a studentů (např. prostřednictvím programu Erasmus+) a větší investice do výzkumných kapacit jsou ústřední součástí podpory rozvoje lidského kapitálu ze strany EIP.

Pokud jde o studentské výměny, mohlo v roce 2022 studovat na univerzitách v EU 3 507 studentů z Ukrajiny, Moldavska a Gruzie a 429 studentů z EU mohlo studovat v jedné z těchto tří zemí. Celkem 2 504 akademických pracovníků u uvedených zemí mohlo trávit čas na jiné evropské univerzitě a 1 864 akademických pracovníků z EU strávilo čas na univerzitě v jedné z těchto tří zemí.

Vzdělávání na **Ukrajině** podporuje EU dlouhodobě, přičemž tuto podporu lze rozdělit zhruba do čtyř oblastí: podpora základního/sekundárního vzdělávání a reformy „Nové ukrajinské školy“ (2 miliony EUR); podpora reformy odborného vzdělávání a přípravy (16 milionů EUR jako technická pomoc) a renovace (21 milionů EUR) a podpora vysokoškolského vzdělávání prostřednictvím grantů pro univerzity vysídlené v roce 2014 v důsledku ruské agrese na východě Ukrajiny (různé granty, 10 milionů EUR).

Ruská útočná válka proti Ukrajině vedla k **úpravě stávající podpory** a dalších priorit s cílem umožnit mimořádnou podporu (například elektrické generátory pro školy odborného vzdělávání a přípravy). EU mimoto: i) renovovala školní zařízení – 66 milionů EUR bylo

poskytnuto na rozpočtovou podporu (kromě 34 milionů EUR prostřednictvím projektů řízených Evropskou komisí); ii) pořídila školní autobusy (14 milionů EUR) a iii) v rámci II. fáze programu „U-LEAD with Europe“: obnova místní školy pro odolnost (Local School Rehabilitation for Resilience) poskytla 5 milionů EUR na to, aby se obce zasažené válkou staly odolnými poskytovateli místních veřejných služeb, zejména vzdělávání, s cílem zmírnit místní dopad ruské útočné války proti Ukrajině.

V roce 2022 vyčlenila EU 12 milionů EUR na podporu vzdělávání a zaměstnanosti v Moldavsku, z čehož 10 milionů EUR se zaměřilo na vzdělávání s cílem zlepšit kvalitu a relevanci příležitostí ke vzdělávání a celoživotnímu učení pro všechny. Druhá částka ve výši 2 milionů EUR byla zaměřena na zlepšení právního rámce, politik a kapacity pro lepší přístup na trh práce a lepší pracovní podmínky v zemi.

Cílem programu rozvoje dovedností a sladění potřeb trhu práce (48,5 milionu EUR) v Gruzii je podpořit posilování dovedností tak, aby odpovídaly potřebám soukromého sektoru, a to zvýšením kvality odborného vzdělávání a přípravy. V roce 2022 bylo v rámci části tohoto programu věnované rozpočtové podpoře vyplaceno 7 milionů EUR. Zvláštního pokroku bylo dosaženo zavedením nové metodiky pro rozvoj kvalifikací v oblasti odborného vzdělávání a přípravy s cílem přiblížit gruzínský systém normám EU a mezinárodním normám.

Indexy	UKAZATELE TŘETÍCH STRAN TÝKAJÍCÍ SE STAVU DEMOKRACIE, ŘÁDNÉ SPRÁVY VĚCÍ VEŘEJNÝCH A PRÁVNÍHO STÁTU V KANDIDÁTSKÝCH ZEMÍCH A POTENCIÁLNÍCH KANDIDÁTSKÝCH ZEMÍCH ⁶									
	Albánie	Bosna a Hercegovina	Kosovo	Severní Makedonie	Černá Hora	Srbsko	Turecko	Gruzie	Moldavsko	Ukrajina
Země v přechodu 2023 – skóre demokracie (Nations in Transit 2022 – Democracy Scores), Freedom House https://freedomhouse.org/count-ries/nations-transit/scores	Celkové bodové hodnocení: 46/100 (2022: 46/100) Stav: přechodný nebo hybridní režim (2022: přechodný nebo hybridní režim)	Celkové bodové hodnocení: 37/100 (2022: 38/100) Stav: přechodný nebo hybridní režim (2022: přechodný nebo hybridní režim)	Celkové bodové hodnocení: 38/100 (2022: 38/100) Stav: přechodný nebo hybridní režim (2022: přechodný nebo hybridní režim)	Celkové bodové hodnocení: 48/100 (2022: 47/100) Stav: přechodný nebo hybridní režim (2022: přechodný nebo hybridní režim)	Celkové bodové hodnocení: 46/100 (2022: 47/100) Stav: přechodný nebo hybridní režim (2022: přechodný nebo hybridní režim)	Celkové bodové hodnocení: 46/100 (2022: 46/100) Stav: přechodný nebo hybridní režim (2022: přechodný nebo hybridní režim)	není relevantní	Celkové bodové hodnocení: 34/100 (2022: 35/100) Stav: přechodný nebo hybridní režim (2022: přechodný nebo hybridní režim)	Celkové bodové hodnocení: 36/100 (2022: 35/100) Stav: přechodný nebo hybridní režim (2022: přechodný nebo hybridní režim)	Celkové bodové hodnocení: 39/100 (2022: 39/100) Stav: přechodný nebo hybridní režim (2022: přechodný nebo hybridní režim)
Svoboda ve světě 2023 – celosvětové skóre svobody (Freedom in the World 2022 – Global Freedom Scores), Freedom House https://freedomhouse.org/count-ries/freedom-world/scores	Celkové bodové hodnocení: 67/100 (2022: 67/100) Stav: částečně svobodná (2022: částečně svobodná)	Celkové bodové hodnocení: 52/100 (2022: 53/100) Stav: částečně svobodná (2022: částečně svobodná)	Celkové bodové hodnocení: 60/100 (2022: 56/100) Stav: částečně svobodná (2022: částečně svobodná)	Celkové bodové hodnocení: 68/100 (2022: 67/100) Stav: částečně svobodná (2022: částečně svobodná)	Celkové bodové hodnocení: 67/100 (2022: 67/100) Stav: částečně svobodná (2022: částečně svobodná)	Celkové bodové hodnocení: 60/100 (2022: 62/100) Stav: částečně svobodná (2022: částečně svobodná)	Celkové bodové hodnocení: 32/100 (2022: 32/100) Stav: nesvobodná (2022: nesvobodná)	Celkové bodové hodnocení: 58/100 (2022: 58/100) Stav: částečně svobodná (2022: částečně svobodná)	Celkové bodové hodnocení: 62/100 (2022: 62/100) Stav: částečně svobodná (2022: částečně svobodná)	Celkové bodové hodnocení: 50/100 (2022: 61/100) Stav: částečně svobodná (2022: částečně svobodná)
Index demokracie 2022 – The Economist Intelligence Unit https://www.eiu.com/n/campaigns/democracy-index-2022/	Celkové bodové hodnocení: 6,41/10 (2021: 6,11/10) Pořadí: 64/167 (2021: 68/167) Typ režimu: demokracie s nedostatky (2021: demokracie s nedostatky)	Celkové bodové hodnocení: 5,00/10 (2021: 5,04/10) Pořadí: 97/167 (2021: 95/167) Typ režimu: hybridní režim (2021: hybridní režim)	nepoužije se	Celkové bodové hodnocení: 6,10/10 (2021: 6,03/10) Pořadí: 72/167 (2021: 73/167) Typ režimu: demokracie s nedostatky (2021: demokracie s nedostatky)	Celkové bodové hodnocení: 6,45/10 (2021: 6,02/10) Pořadí: 61/167 (2021: 74/167) Typ režimu: demokracie s nedostatky (2021: demokracie s nedostatky)	Celkové bodové hodnocení: 6,33/10 (2021: 6,36/10) Pořadí: 68/167 (2021: 63/167) Typ režimu: demokracie s nedostatky (2021: demokracie s nedostatky)	Celkové bodové hodnocení: 4,35/10 (2021: 4,35/10) Pořadí: 103/167 (2021: 103/167) Typ režimu: hybridní režim (2021: hybridní režim)	Celkové bodové hodnocení: 5,20/10 (2021: 5,12/10) Pořadí: 90/167 (2021: 91/167) Typ režimu: hybridní režim (2021: hybridní režim)	Celkové bodové hodnocení: 6,23/10 (2021: 6,10/10) Pořadí: 69/167 (2021: 69/167) Typ režimu: demokracie s nedostatky (2021: demokracie s nedostatky)	Celkové bodové hodnocení: 5,42/10 (2021: 5,57/10) Pořadí: 87/167 (2021: 86/167) Typ režimu: hybridní režim (2021: hybridní režim)

⁶ V tabulce jsou uvedeny poslední dostupné žebříčky a/nebo hodnocení třetích stran. V závorkách jsou uvedeny další odkazy na údaje z předchozího hodnocení, pokud jsou k dispozici.

Světový index svobody tisku 2023 – Reportéři bez hranic https://rsf.org/en/index	Globální bodové hodnocení: 57,86/100 (2022: 56,41/100) Pořadí: 96/180 (2022: 103/180)	Globální bodové hodnocení: 65,43/100 (2022: 65,64/100) Pořadí: 64/180 (2022: 67/180)	Globální bodové hodnocení: 68,38/100 (2022: 67,00/100) Pořadí: 56/180 (2022: 61/180)	Globální bodové hodnocení: 74,35/100 (2022: 68,44/100) Pořadí: 38/180 (2022: 57/180)	Globální bodové hodnocení: 74,28/100 (2022: 66,54/100) Pořadí: 39/180 (2022: 63/180)	Globální bodové hodnocení: 59,16/100 (2022: 61,51/100) Pořadí: 91/180 (2022: 79/180)	Globální bodové hodnocení: 33,97/100 (2022: 41,25/100) Pořadí: 165/180 (2022: 149/180)	Globální bodové hodnocení: 61,69/100 (2022: 59,30/100) Pořadí: 77/180 (2022: 89/180)	Globální bodové hodnocení: 77,62/100 (2022: 73,47/100) Pořadí: 28/180 (2022: 40/180)	Globální bodové hodnocení: 61,19/100 (2022: 55,76/100) Pořadí: 79/180 (2022: 106/180)
Index právního státu 2022 – World Justice Project https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/global/2022/	Celkové bodové hodnocení: 0,49/1 (2021: 0,49/1) Pořadí ve světě: 87/140 (2021: 83/139)	Celkové bodové hodnocení: 0,52/1 (2021: 0,52/1) Pořadí ve světě: 70/140 (2021: 72/139)	Celkové bodové hodnocení: 0,56/1 (2021: 0,55/1) Pořadí ve světě: 57/140 (2021: 60/139)	Celkové bodové hodnocení: 0,53/1 (2021: 0,53/1) Pořadí ve světě: 63/140 (2021: 64/139)	nepoužije se	Celkové bodové hodnocení: 0,49/1 (2021: 0,49/1) Pořadí ve světě: 83/140 (2021: 81/139)	Celkové bodové hodnocení: 0,42/1 (2021: 0,42/1) Pořadí ve světě: 116/140 (2021: 117/139)	Celkové bodové hodnocení: 0,60/1 (2021: 0,61/1) Pořadí ve světě: 49/140 (2021: 49/139)	Celkové bodové hodnocení: 0,52/1 (2021: 0,51/1) Pořadí ve světě: 68/140 (2021: 73/139)	Celkové bodové hodnocení: 0,50/1 (2021: 0,51/1) Pořadí ve světě: 76/140 (2021: 74/139)
Celosvětové ukazatele správy (Worldwide Governance Indicators) 2022 – právní stát, Skupina Světové banky http://info.worldbank.org/governance/wgi/	Percentilové umístění: 47,17/100	Percentilové umístění: 41,5/100	Percentilové umístění: 39,62/100	Percentilové umístění: 50,00/100	Percentilové umístění: 48,58/100	Percentilové umístění: 49,06/100	Percentilové umístění: 36,79/100	Percentilové umístění: 56,60/100	Percentilové umístění: 41,98/100	Percentilové umístění: 18,87/100
Celosvětové ukazatele správy (Worldwide Governance Indicators) 2022 – efektivita veřejné správy, Skupina Světové banky http://info.worldbank.org/governance/wgi/	Percentilové umístění: 56,60/100	Percentilové umístění: 12,74/100	Percentilové umístění: 44,34/100	Percentilové umístění: 49,53/100	Percentilové umístění: 51,42/100	Percentilové umístění: 57,08/100	Percentilové umístění: 43,87/100	Percentilové umístění: 72,64/100	Percentilové umístění: 40,57/100	Percentilové umístění: 33,02/100

Celosvětové ukazatele správy (Worldwide Governance Indicators) 2022 – kontrola korupce, Skupina Světové banky http://info.worldbank.org/governance/wgi/	Percentilové umístění: 38,68/100	Percentilové umístění: 25,94/100	Percentilové umístění: 47,17/100	Percentilové umístění: 43,87/100	Percentilové umístění: 50,94/100	Percentilové umístění: 35,38/100	Percentilové umístění: 34,91/100	Percentilové umístění: 72,17/100	Percentilové umístění: 42,92/100	Percentilové umístění: 29,25/100
Index vnímání korupce 2022 – Transparency International https://www.transparency.org/en/cpi/2022	Bodové hodnocení: 36/100 (2021: 35/100) Pořadí: 101/180 (2021: 110/180)	Bodové hodnocení: 34/100 (2021: 35/100) Pořadí: 110/180 (2021: 110/180)	Bodové hodnocení: 41/100 (2021: 39/100) Pořadí: 84/180 (2021: 87/180)	Bodové hodnocení: 40/100 (2021: 39/100) Pořadí: 85/180 (2021: 87/180)	Bodové hodnocení: 45/100 (2021: 46/100) Pořadí: 65/180 (2021: 64/180)	Bodové hodnocení: 36/100 (2021: 38/100) Pořadí: 101/180 (2021: 96/180)	Bodové hodnocení: 36/100 (2021: 38/100) Pořadí: 101/180 (2021: 96/180)	Bodové hodnocení: 56/100 (2021: 55/100) Pořadí: 41/180 (2021: 45/180)	Bodové hodnocení: 39/100 (2021: 36/100) Pořadí: 91/180 (2021: 105/180)	Bodové hodnocení: 33/100 (2021: 32/100) Pořadí: 116/180 (2021: 122/180)

STATISTICKÉ ÚDAJE (ke dni 31. 8. 2023), část 1 (Albánie – Černá Hora)

Demografie	Pozn.	Albánie		Bosna a Hercegovina		Kosovo		Severní Makedonie		Černá Hora		EU-27	
		2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
Populace celkem (v tisících)		2 846 s	2 830 s	:	:	1 782 s	1 798 s	2 076 s	2 069 s	622 s	621 s	447 485 s	447 001 bps
Podíl skupiny 15–64 let v celkové populaci (v %)		68,4 s	68,2 s	:	:	67,1 s	67,3 s	69,3 s	69,1 s	66,5 s	66,2 s	64,3 ps	64,1 bps
Hrubá míra přirozeného pohybu populace (na 1 000 obyvatel)		0,2	–1,2	:	:	7,4 ep	:	–3,2	–5,1	–0,3	–3,4	–2,5 ep	–2,7 bep
Naděje dožití při narození, muži (v letech)		75,2	73,6	:	:	:	:	72,2	71,1 b	73,2	70,8	77,5 ep	77,2 bep
Naděje dožití při narození, ženy (v letech)		79,6	77,7	:	:	:	:	76,7	75,5 b	78,8	77,0	83,2 ep	82,9 bep

Trh práce	Pozn.	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
Míra ekonomické aktivity osob ve věku 20–64 let: podíl ekonomicky aktivní populace ve věku 20–64 let (v %)													
Celkem	1) 2) 3) 4) 5) 6) 7)	75,3 ew	75,1 ew	62,3 bw	63,4 bw	42,9 w	43,9 w	70,5	70,5 w	67,2	64,7 w	77,6	78,4 b
Muži	1) 2) 3) 4) 5) 6) 7)	83,9 ew	84,2 ew	75,4 bw	76,7 bw	63,0 w	63,8 w	82,5	83,2 w	74,6	71,7 w	83,6	84,0 b
Ženy	1) 2) 3) 4) 5) 6) 7)	66,9 ew	66,3 ew	49,1 bw	50,0 bw	23,1 w	24,4 w	58,2	57,4 w	59,9	57,8 w	71,7	72,9 b
Míra zaměstnanosti, skupina 20–64 let (v % populace)													
Celkem	1) 2) 3) 4) 5) 6)	66,3 ew	66,3 ew	52,5 bw	52,6 bw	32,3 w	35,1 w	59,1	59,5 w	55,2	54,2 w	72,2	73,1 b
Muži	1) 2) 3) 4) 5) 6)	74,0 ew	74,6 ew	64,9 bw	66,0 bw	48,8 w	51,9 w	68,9	69,5 w	61,7	59,8 w	78,0	78,5 b
Ženy	1) 2) 3) 4) 5) 6)	58,8 ew	58,3 ew	40,0 bw	39,1 bw	16,0 w	18,5 w	49,0	49,2 w	48,8	48,7 w	66,5	67,6 b
Osoby ve věku 15–24 let, které nejsou zaměstnané ani se neúčastní vzdělávání nebo odborné přípravy, v % populace v této věkové skupině	1) 2) 8) 5) 4) 9)	26,6 w	24,0 w	21,6 w	19,9 w	33,6 w	32,1 w	19,6	17,9 w	21,1	20,2 w	11,1	10,8 b

Trh práce (pokr.)	Poznámka	Albánie		Bosna a Hercegovina		Kosovo		Severní Makedonie		Černá Hora		EU-27	
		2020	2021	2020	2021	2020	2021	2019	2020	2021	2020	2021	2020
Osoby ve věku 15–29 let, které nejsou zaměstnané ani se neučastní vzdělávání nebo odborné přípravy, v % populace v této věkové skupině	1) 2) 8) 5) 4) 9)	27,9 w	26,1 w	25,9 w	25,1 w	40,4 w	36,6 w	26,2	24,3 w	26,6	26,5 w	13,8	13,1 b
Zaměstnanost podle hlavních odvětví													
Zemědělství, lesnictví a rybolov (v %)	1) 2) 3) 4) 5) 6) 10)	36,1 ew	33,8 ew	12,0 bw	9,4 bw	4,8 w	2,8 w	12,0 s	11,5 w	7,5 s	6,4 w	4,3 s	3,8 bs
Průmysl (v %)	1) 2) 3) 4) 5) 6) 10)	13,4 ew	13,8 ew	23,9 bw	24,4 bw	16,3 w	14,8 w	23,9 s	23,9 w	10,1 s	10,2 w	18,2 s	18,0 bs
Stavebnictví (v %)	1) 2) 3) 4) 5) 6) 10)	7,0 ew	8,1 ew	9,5 bw	9,1 bw	11,1 w	10,5 w	6,9 s	6,8 w	8,3 s	6,7 w	6,6 s	6,6 bs
Služby (v %)	1) 2) 3) 4) 5) 6) 10)	43,5 ew	44,3 ew	54,7 bw	57,0 bw	67,9 w	71,9 w	57,1 s	57,7 w	73,5 s	76,7 w	70,1 s	70,9 bs
Podíl osob zaměstnaných ve veřejném sektoru na celkové zaměstnanosti, osoby ve věku 20–64 let (v %)	11) 12) 13) 5) 4)	15,5 ew	16,3 ew	19,1 bw	19,8 bw	28,7 w	28,3 w	24,4 w	25,6 w	30,5 w	32,7 w	:	:
Osoby zaměstnané v soukromém sektoru jako podíl celkové zaměstnanosti, osoby ve věku 20–64 let (v %)	14) 1) 13) 2) 5)	84,5 ew	83,7 ew	80,9 bw	80,2 bw	71,3 w	71,7 w	75,6 w	74,4 w	65,6 w	63,7 w	:	:
Míra nezaměstnanosti (v % pracovní síly)													
Celkem	1) 2) 3) 4) 5) 6) 15) 16)	11,8 ew	11,6 ew	15,9 bw	17,4 bw	25,8 w	20,6 w	16,4	15,7 w	17,9	16,6 w	7,1	7,1 b
Muži	1) 2) 3) 4) 5) 6) 15) 16)	11,6 ew	11,4 ew	14,2 bw	14,4 bw	23,4 w	18,9 w	16,7	16,4 w	17,5	17,1 w	6,8	6,8 b
Ženy	1) 2) 3) 4) 5) 6) 15) 16)	12,0 ew	11,8 ew	18,6 bw	22,0 bw	32,2 w	24,9 w	15,9	14,6 w	18,4	15,9 w	7,4	7,4 b
Mladí lidé ve věku 15–24 let	1) 2) 3) 4) 5) 6)	26,5 ew	27,1 ew	36,6 bw	38,3 bw	49,1 w	38,0 w	35,7	36,4 w	36,0	37,1 w	16,8	16,7 b
Dlouhodobá (>12 měsíců)	1) 2) 3) 4) 5) 6) 15) 16)	7,0 ew	7,3 ew	11,9 bw	13,7 bw	18,4 w	14,5 w	12,4	12,5 w	13,4	11,0 w	2,5	2,8
Průměrné měsíční nominální mzdy a platy (v EUR)	17) 18) 19) 20) 21) 6)	434 sw	474 sw	489 sw	510 sw	466 sw	484 sw	441 sw	466 sw	524 sw	532 sw	:	:

Vzdělávání	Pozn.	Albánie		Bosna a Hercegovina		Kosovo		Severní Makedonie		Černá Hora		EU-27	
		2020	2021	2020	2021	2020	2021	2019	2020	2021	2020	2021	2020
Osoby předčasně opouštějící vzdělávací systém: procento populace ve věku 18–24 let s nejvýše nižším sekundárním vzděláním, které se neúčastní dalšího vzdělávání nebo odborné přípravy (v %)	1) 2) 8) 5) 4)	15,6 w	17,4 w	4,7 w	4,7 w	7,8 w	7,0 w	5,7	4,6 w	3,6	6,7 w	9,9	9,8 b
Veřejné výdaje na vzdělávání v poměru k HDP (%)	6) 22) 23)	3,3 psw	3,1 sw	4,3 sw	:	4,6 sw	4,3 sw	:	:	:	:	5,0 d	:
Procento populace ve věku 20–24 let s nejvýše nižším sekundárním vzděláním, celkem	1) 2) 3) 4) 5) 6) 24)	17,9 w	17,2 w	5,8 bw	6,1 bw	10,2 w	9,8 w	6,1	4,9 w	:	2,8 w	15,7	15,6 b
Procento populace ve věku 20–24 let s nejvýše nižším sekundárním vzděláním, muži	1) 2) 3) 4) 5) 6)	18,5 w	18,4 w	5,8 bw	6,8 bw	9,1 w	10,3 w	5,9	4,9 w	:	3,4 w	18,5	18,1 b
Procento populace ve věku 20–24 let s nejvýše nižším sekundárním vzděláním, ženy	1) 2) 3) 4) 5) 6)	17,4 w	16,1 w	5,9 bw	5,3 bw	11,5 w	9,4 w	6,2	4,9 w	:	2,2 w	12,9	12,9 b
Procento populace ve věku 20–24 let s vyšším sekundárním vzděláním nebo postsekundárním vzděláním nižším než terciární, celkem	1) 2) 3) 4) 5) 6)	51,5 w	56,3 w	84,2 bw	84,5 bw	78,8 w	75,6 w	85,2	88,8 w	83,3	85,2 w	66,8	65,7 b
Procento populace ve věku 20–24 let s vyšším sekundárním vzděláním nebo postsekundárním vzděláním nižším než terciární, muži	1) 2) 3) 4) 5) 6)	60,2 w	65,0 w	86,1 bw	86,5 bw	83,1 w	78,4 w	89,0	91,8 w	85,7	87,6 w	67,5	66,3 b
Procento populace ve věku 20–24 let s vyšším sekundárním vzděláním nebo postsekundárním vzděláním nižším než terciární, ženy	1) 2) 3) 4) 5) 6)	42,4 w	48,1 w	82,3 bw	82,4 bw	73,8 w	72,6 w	81,1	85,7 w	80,6	82,6 w	66,0	65,1 b
Procento populace ve věku 30–34 let s terciárním vzděláním, celkem	1) 2) 3) 4) 5) 6)	33,2 ew	32,1 ew	28,4 bw	28,8 bw	29,1 w	32,3 w	39,7	36,9 w	38,4	39,0 w	41,1	41,9 b
Procento populace ve věku 30–34 let s terciárním vzděláním, muži	1) 2) 3) 4) 5) 6)	26,7 ew	25,4 ew	23,2 bw	23,9 bw	28,1 w	30,8 w	34,3	31,8 w	35,1	34,9 w	36,0	36,6 b
Procento populace ve věku 30–34 let s terciárním vzděláním, ženy	1) 2) 3) 4) 5) 6)	40,0 ew	39,3 ew	34,0 bw	34,0 bw	30,3 w	34,0 w	45,3	42,3 w	41,7	43,0 w	46,2	47,2 b

Národní účty	Pozn.	Albánie		Bosna a Hercegovina		Kosovo		Severní Makedonie		Černá Hora		EU-27	
		2020	2021	2020	2021	2020	2021	2019	2020	2021	2020	2021	2020
Hrubý domácí produkt													
V běžných cenách (v milionech EUR)	6) 23)	13 310	15 157 p	17 756	19 995	6 772	7 958	10 852	11 688 p	4 186	4 955	13 471 071	14 567 204
Na hlavu (v EUR)	6) 23)	4 690	5 390 p	:	:	3 800 s	4 426 s	5 240 e	5 672 sw	6 740	8 000	30 050	32 520
Ve standardech kupní síly (PPS) na hlavu		9 213	10 296 p	10 200	:	:	:	11 349 e	:	13 436	15 538	30 054	32 524
Ve standardech kupní síly (PPS) na hlavu v poměru k průměru EU (EU-27 = 100)		30,7	31,7	33,1 s	:	:	:	37,8	:	44,7	47,8	100	100
Reálná míra změny (objem) ve srovnání s předchozím rokem (v %)	6) 23)	-3,5 p	:	-3,0	7,4	-5,3	10,7	-4,7	3,9 p	-15,3	13,0	-5,6	5,6
Hrubá přidaná hodnota podle hlavních odvětví													
Zemědělství, lesnictví a rybolov (v %)	6) 23) 25)	21,9	21,1 p	7,0	6,0	8,9	8,6	9,8	8,4 p	9,1	8,0	1,8	1,8
Průmysl (v %)	6) 23) 25)	12,8	12,9 p	22,8	24,5	24,1	23,6	19,8	19,6 p	13,5	12,5	19,7	20,0
Stavebnictví (v %)	6) 23) 25)	10,2	10,9 p	5,4	5,1	9,3	10,6	6,0	6,3 p	7,3	5,8	5,5	5,5
Služby (v %)	6) 23) 25)	55,2 s	55,2 ps	64,7 s	64,3 s	57,7 s	57,2 s	64,3 s	65,8 ps	70,0 s	73,8 s	73,0 s	72,7 s

Platební bilance	Poznámka	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
Čisté přímé zahraniční investice (ze zahraničí / do zahraničí) (v milionech EUR)	63) 64) 59) 65) 66)	893,6 s	988,8 s	322,2 w	459,8 w	286,6 w	320,4 w	154,7 w	387,5 w	470,5 w	581,6 w	c	- 318 026,0 s
Čisté (vnitřní – vnější) přímé zahraniční investice (v % HDP)	63) 64) 67) 23)	6,71 s	6,52 ps	1,84 sw	2,41 sw	4,23 s	4,03 s	1,45 psw	3,32 ps	11,24 sw	11,74 sw	c	-2,18 s
Čisté (vnitřní – vnější) přímé zahraniční investice v poměru k EU-27 (v milionech EUR)	68) 59) 65) 69) 66)	506,8 s	652,5 s	226,3 w	186,8 w	135,6 s	189,1 s	11,1 w	390,0 s	92,9 w	180,1 w	c	-56 205,8 s
Čisté (vnitřní – vnější) přímé zahraniční investice v poměru k EU-27 (v % HDP)	68) 70) 23)	3,81 s	4,30 s	1,29 sw	0,98 sw	2,00 s	2,38 s	0,10 psw	3,34 s	2,22 sw	3,64 sw	c	-0,39 s
Remitence jako % HDP	71) 72) 23)	5,06 s	5,02 ps	7,26 s	7,78 s	14,47 s	14,49 s	3,07 s	2,95 ps	6,26 s	6,82 s	0,15 s	0,14 s

Zahraniční obchod se zbožím	Pozn.	Albánie		Bosna a Hercegovina		Kosovo		Severní Makedonie		Černá Hora		EU-27	
		2020	2021	2020	2021	2020	2021	2019	2020	2021	2020	2021	2020
Podíl vývozu do zemí EU-27 na hodnotě celkového vývozu (v %)	26) 27)	74,7 s	72,2 s	72,4 s	72,8 s	34,5 s	31,5 s	77,5 s	77,1 s	37,7 s	31,1 s	:	:
Podíl dovozu ze zemí EU-27 na hodnotě celkového dovozu (v %)	26) 27)	57,9 s	54,4 s	60,8 s	58,9 s	45,8 s	44,3 s	46,3 s	46,2 s	44,2 s	45,7 s	:	:
Obchodní bilance (v milionech EUR)	26) 28) 27)	-2 670	-3 533	-3 254	-3 744	-2 822	-3 929	-1 818	-2 678	-1 739	-2 067	215 288	55 040
Mezinárodní obchod se zbožím a službami v poměru k HDP													
Dovoz (v % HDP)	6) 23)	37,2	44,7 p	47,9	53,9	53,9	65,2	70,5	82,3 p	61,0	62,2	42,8	46,7
Vývoz (v % HDP)	6) 23)	22,7	31,3 p	34,2	42,2	21,7	33,4	57,8	66,2 p	26,0	42,8	46,4	50,5

Veřejné finance	Pozn.	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
Přebytek (+) / deficit (-) veřejných financí (v %)	29) 30) 31) 23)	-6,8 w	-6,8 w	-5,3 w	:	-5,2 w	:	-8,1 w	:	-10,7 ew	:	-6,7	-4,8
Veřejné zadlužení (v %)	32) 29) 33) 31) 34) 23)	72,7 w	76,7 w	36,6 w	w	21,8 w	:	51,2 w	:	103,1 w	:	90,0	88,0

Finanční ukazatele	Pozn.	Albánie		Bosna a Hercegovina		Kosovo		Severní Makedonie		Černá Hora		EU-27	
		2020	2021	2020	2021	2020	2021	2019	2020	2021	2020	2021	2020
Roční změna spotřebitelských cen (v %)	35) 36) 37) 38)	2,2 d	2,3 d	-1,1 w	2,0 w	0,2 d	3,4 d	1,2 d	3,4 d	-0,5 d	2,5 d	0,7	2,9
Soukromý dluh, konsolidovaný, v poměru k HDP (v %)	39) 40)	:	:	-1,2 w	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Celkové vnější zadlužení v poměru k HDP (v %)	41) 42) 43) 44) 23)	64,2 s	64,4 ps	64,3 sw	60,1 sw	37,2 sw	37,4 sw	78,7 s	81,9 ps	221,6 s	191,5 s	:	:
Celkové zadlužení v cizí měně v poměru k HDP (v %)	45)	66 w	:	:	:	:	:	:	:	17 w	:	:	:
Úroková sazba u úvěrů (ročních) <i>per annum</i> (v %)	46) 47) 48) 49) 50) 51) 52)	6,05 w	5,91 w	3,05 w	3,20 w	6,21 w	5,96 w	2,00 w	1,75 w	5,84 w	5,66 w	:	:
Úroková sazba u vkladů (ročních) <i>per annum</i> (v %)	46) 53) 48) 54) 55) 50) 56) 57)	0,40 w	0,48 w	0,07 w	0,05 w	1,49 w	1,33 w	0,15 w	0,15 w	0,40 w	0,35 w	:	:
Hodnota rezervních aktiv (včetně zlata) (v milionech EUR)	48) 41) 42) 43) 58) 59)	3 942,4 w	4 972,2 w	7 091,0 w	8 359,1 w	900,8 w	1 100,3 w	3 359,9 w	3 643,3 w	1 738,5 w	1 748,8 w	:	:
Mezinárodní rezervy – vyjádřeno v měsících dovozu	60) 48) 41) 42) 61) 62)	9,6 sw	17,0 sw	10,0 sw	:	3,0 sw	:	5,3 sw	:	8,2 sw	:	:	:

Podnikání	Pozn.	Albánie		Bosna a Hercegovina		Kosovo		Severní Makedonie		Černá Hora		EU-27	
		2020	2021	2020	2021	2020	2021	2019	2020	2021	2020	2021	2020
Index průmyslové výroby (2015 = 100)	73) 74) 75) 76)	89,5 w	113,0 w	96,7	106,2	:	:	102,4	103,9	105,8	110,3	98,5	107,5

Infrastruktura	Pozn.	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
Hustota železniční sítě (tratě v provozu na tisíc km²)	77) 78) 79) 80) 81) 82)	7,8 sw	7,8 s	19,9 sw	19,9 sw	30,5 sw	30,5 sw	26,9 s	26,9 s	18,0 s	18,0 s	:	:
Délka dálnic (v kilometrech)	83)	22	25	218	218	137 w	137 w	335	335	z	z	:	:

Energetika	Pozn.	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
Čistý dovoz energie v poměru k HDP	84)	1,7 s	2,7 ps	2,7 s	3,5 s	4,2 s	6,7 s	4,8 s	7,7 ps	2,6 s	4,1 s	1,6 s	2,7 s

STATISTICKÉ ÚDAJE (ke dni 31. 8. 2023), část 2 (Srbsko – Ukrajina)

Demografie	Pozn.	Srbsko		Turecko		Gruzie		Moldavsko		Ukrajina		EU-27	
		2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
Populace celkem (v tisících)		6 927 s	6 872 s	83 155 s	83 614 s	3 717 s	3 729 s	2 640 s	2 597 ps	41 733 s	41 419 s	447 485 s	447 001 bps
Podíl skupiny 15–64 let v celkové populaci (v %)		64,8 s	64,5 s	67,8 s	67,7 s	64,5 s	64,2 s	:	66,7 ps	67,6 s	67,4 s	64,3 ps	64,1 bps
Hrubá míra přirozeného pohybu populace (na 1 000 obyvatel)		–8,0	–10,9	:	:	–1,1	–3,8	–3,8 ep	:	–7,8	–10,7 e	–2,5 ep	–2,7 bep
Naděje dožití při narození, muži (v letech)		71,6	70,0	:	:	:	:	:	:	:	:	77,5 ep	77,2 bep
Naděje dožití při narození, ženy (v letech)		77,5	75,7	:	:	:	:	:	:	:	:	83,2 ep	82,9 bep

Trh práce	Pozn.	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
Míra ekonomické aktivity osob ve věku 20–64 let: podíl ekonomicky aktivní populace ve věku 20–64 let (v %)													
Celkem	1) 2) 3) 4) 5) 6) 7)	72,5	75,0 b	58,7	61,2 bw	63,2 bw	64,5 w	51,1 w	52,8 w	72,0 w	71,9 w	77,6	78,4 b
Muži	1) 2) 3) 4) 5) 6) 7)	79,9	82,6 b	79,8	82,3 bw	74,0 bw	76,2 w	55,5 w	57,8 w	78,4 w	78,2 w	83,6	84,0 b
Ženy	1) 2) 3) 4) 5) 6) 7)	65,2	67,4 b	37,5	40,0 bw	52,8 bw	53,4 w	47,0 w	48,1 w	66,0 w	66,0 w	71,7	72,9 b
Míra zaměstnanosti, skupina 20–64 let (v % populace)													
Celkem	1) 2) 3) 4) 5) 6)	65,9	66,7 b	51,0	53,9 bw	51,1 bw	50,6 w	49,1 w	51,1 w	65,2 w	64,8 w	72,2	73,1 b
Muži	1) 2) 3) 4) 5) 6)	72,9	74,2 b	70,1	73,6 bw	58,7 bw	58,1 w	53,1 w	55,6 w	70,8 w	70,8 w	78,0	78,5 b
Ženy	1) 2) 3) 4) 5) 6)	58,9	59,3 b	32,0	34,1 bw	43,9 bw	43,5 w	45,5 w	46,9 w	60,0 w	59,3 w	66,5	67,6 b
Osoby ve věku 15–24 let, které nejsou zaměstnané ani se neúčastní vzdělávání nebo odborné přípravy, v % populace v této věkové skupině	1) 2) 8) 5) 4) 9)	15,9	16,4 b	28,3	24,7 bw	28,5 bw	26,8 w	17,6 w	17,2 w	15,5 w	14,3 w	11,1	10,8 b

Trh práce (pokr.)	Poznámka	Srbsko		Turecko		Gruzie		Moldavsko		Ukrajina		EU-27	
		2020	2021	2020	2021	2020	2021	2019	2020	2021	2020	2021	2020
Osoby ve věku 15–29 let, které nejsou zaměstnané ani se neúčastní vzdělávání nebo odborné přípravy, v % populace v této věkové skupině	1) 2) 8) 5) 4) 9)	20,0	18,8 b	32,0	28,4 bw	35,1 bw	34,6 w	26,0 w	26,4 w	20,0 w	19,8 w	13,8	13,1 b
Zaměstnanost podle hlavních odvětví													
Zemědělství, lesnictví a rybolov (v %)	1) 2) 3) 4) 5) 6) 10)	14,6 s	15,0 bs	17,6 s	17,2 bw	19,8 bw	18,9 w	21,1 w	21,5 w	14,1 w	14,1 w	4,3 s	3,8 bs
Průmysl (v %)	1) 2) 3) 4) 5) 6) 10)	22,6 s	23,7 bs	20,5 s	21,3 bw	11,4 bw	11,3 w	14,6 w	14,4 w	17,8 w	18,2 w	18,2 s	18,0 bs
Stavebnictví (v %)	1) 2) 3) 4) 5) 6) 10)	5,4 s	6,0 bs	5,7 s	6,2 bw	6,9 bw	7,8 w	7,2 w	7,7 w	7,0 w	7,0 w	6,6 s	6,6 bs
Služby (v %)	1) 2) 3) 4) 5) 6) 10)	57,5 s	55,3 bs	56,2 s	55,3 bw	61,9 bw	62,1 w	57,1 w	56,4 w	61,1 w	60,7 w	70,1 s	70,9 bs
Podíl osob zaměstnaných ve veřejném sektoru na celkové zaměstnanosti, osoby ve věku 20–64 let (v %)	11) 12) 13) 5) 4)	26,4 w	25,8 w	17,7 w	16,9 bw	23,5 bw	24,3 w	29,6 w	28,6 w	:	:	:	:
Osoby zaměstnané v soukromém sektoru jako podíl celkové zaměstnanosti, osoby ve věku 20–64 let (v %)	14) 1) 13) 2) 5)	73,6 w	74,2 w	82,3 w	83,1 bw	76,5 bw	75,7 w	70,4 w	71,4 w	:	:	:	:
Míra nezaměstnanosti (v % pracovní síly)													
Celkem	1) 2) 3) 4) 5) 6) 15) 16)	9,1	11,1 b	13,2	12,0 bw	18,5 bw	20,6 w	3,8 w	3,2 w	9,5 w	9,8 w	7,1	7,1 b
Muži	1) 2) 3) 4) 5) 6) 15) 16)	8,8	10,2 b	12,4	10,7 bw	20,2 bw	22,7 w	4,3 w	3,9 w	9,8 w	9,5 w	6,8	6,8 b
Ženy	1) 2) 3) 4) 5) 6) 15) 16)	9,5	12,1 b	14,9	14,8 bw	16,2 bw	17,8 w	3,3 w	2,5 w	9,1 w	10,1 w	7,4	7,4 b
Mladí lidé ve věku 15–24 let	1) 2) 3) 4) 5) 6)	26,6	26,4 b	25,1	22,6 bw	39,4 bw	42,9 w	10,9 w	9,2 w	19,3 w	19,1 w	16,8	16,7 b
Dlouhodobá (>12 měsíců)	1) 2) 3) 4) 5) 6) 15) 16)	4,5	4,9	3,3	3,7 bw	5,8 bw	7,2 w	0,7 w	0,8 w	2,0 w	2,4 w	2,5	2,8
Průměrné měsíční nominální mzdy a platy (v EUR)	17) 18) 19) 20) 21) 6)	706 sw	772 sw	384 sw	256 sw	296 sw	372 sw	376 sw	447 sw	334 sw	453 sw	:	:

Vzdělávání	Pozn.	Srbsko		Turecko		Gruzie		Moldavsko		Ukrajina		EU-27	
		2020	2021	2020	2021	2020	2021	2019	2020	2021	2020	2021	2020
Osoby předčasně opouštějící vzdělávací systém: procento populace ve věku 18–24 let s nejvýše nižším sekundárním vzděláním, které se neúčastní dalšího vzdělávání nebo odborné přípravy (v %)	1) 2) 8) 5) 4)	5,6	6,3 b	26,7	23,0 bw	8,2 w	7,3 w	16,9 w	19,6 w	:	:	9,9	9,8 b
Veřejné výdaje na vzdělávání v poměru k HDP (%)	6) 22) 23)	3,5 sw	3,3 psw	4,0	3,5 sw	3,8 psw	3,6 sw	:	:	5,4 sw	:	5,0 d	:
Procento populace ve věku 20–24 let s nejvýše nižším sekundárním vzděláním, celkem	1) 2) 3) 4) 5) 6) 24)	6,4	6,7 b	34,4	29,5 bw	7,9 w	7,3 w	21,2 w	23,3 w	2,9 w	2,7 w	15,7	15,6 b
Procento populace ve věku 20–24 let s nejvýše nižším sekundárním vzděláním, muži	1) 2) 3) 4) 5) 6)	6,0	7,7 b	36,7	31,6 bw	8,3 w	7,4 w	24,5 w	27,3 w	3,1 w	2,9 w	18,5	18,1 b
Procento populace ve věku 20–24 let s nejvýše nižším sekundárním vzděláním, ženy	1) 2) 3) 4) 5) 6)	6,8	5,7 b	32,2	27,3 bw	7,5 w	7,2 w	18,0 w	19,4 w	2,8 w	2,5 w	12,9	12,9 b
Procento populace ve věku 20–24 let s vyšším sekundárním vzděláním nebo postsekundárním vzděláním nižším než terciárním, celkem	1) 2) 3) 4) 5) 6)	85,4	85,3 b	43,1	47,8 bw	77,3 w	77,2 w	69,4 w	68,2 w	54,9 w	55,2 w	66,8	65,7 b
Procento populace ve věku 20–24 let s vyšším sekundárním vzděláním nebo postsekundárním vzděláním nižším než terciárním, muži	1) 2) 3) 4) 5) 6)	87,5	86,3 b	45,3	51,1 bw	82,4 w	84,0 w	68,7 w	66,4 w	59,6 w	58,9 w	67,5	66,3 b
Procento populace ve věku 20–24 let s vyšším sekundárním vzděláním nebo postsekundárním vzděláním nižším než terciárním, ženy	1) 2) 3) 4) 5) 6)	83,2	84,1 b	40,8	44,5 bw	71,3 w	70,2 w	70,2 w	69,9 w	50,0 w	51,3 w	66,0	65,1 b
Procento populace ve věku 30–34 let s terciárním vzděláním, celkem	1) 2) 3) 4) 5) 6)	33,0	35,3 b	33,1	35,5 bw	38,2 w	35,5 w	31,5 w	31,8 w	57,1 w	58,0 w	41,1	41,9 b
Procento populace ve věku 30–34 let s terciárním vzděláním, muži	1) 2) 3) 4) 5) 6)	27,1	27,7 b	33,9	36,1 bw	33,6 w	32,3 w	24,3 w	28,6 w	49,7 w	51,4 w	36,0	36,6 b
Procento populace ve věku 30–34 let s terciárním vzděláním, ženy	1) 2) 3) 4) 5) 6)	39,1	43,2 b	32,2	35,0 bw	42,7 w	38,9 w	38,2 w	34,7 w	64,8 w	64,8 w	46,2	47,2 b

Národní účty	Pozn.	Srbsko		Turecko		Gruzie		Moldavsko		Ukrajina		EU-27	
		2020	2021	2020	2021	2020	2021	2019	2020	2021	2020	2021	2020
Hrubý domácí produkt													
V běžných cenách (v milionech EUR)	6) 23)	46 815	53 329	626 742	689 547	13 871 w	15 732 w	10 116 w	11 569 w	137 133 w	168 710 w	13 471 071	14 567 204
Na hlavu (v EUR)	6) 23)	6 790	7 800	7 520	8 190	3 726 w	4 242 w	3 839 w	4 424 w	3 285 w	4 077 w	30 050	32 520
Ve standardech kupní síly (PPS) na hlavu		12 812	14 349	18 325	20 337	:	:	12 977 w	16 069 w	:	:	30 054	32 524
Ve standardech kupní síly (PPS) na hlavu v poměru k průměru EU (EU-27 = 100)		42,6	44,2	61,0	62,7	:	:	:	:	:	:	100	100
Reálná míra změny (objem) ve srovnání s předchozím rokem (v %)	6) 23)	-0,9	7,5	1,9	11,4	-6,8 w	10,5 w	-8,3 w	13,9 w	-3,8 w	3,4 w	-5,6	5,6
Hrubá přidaná hodnota podle hlavních odvětví													
Zemědělství, lesnictví a rybolov (v %)	6) 23) 25)	7,6	7,6	7,5	6,2	8,3 w	7,4 w	10,8 w	12,3 w	10,8 w	12,7 w	1,8	1,8
Průmysl (v %)	6) 23) 25)	23,4	23,0	25,6	29,1	15,5 w	17,0 w	15,2 w	14,7 w	20,9 w	23,8 w	19,7	20,0
Stavebnictví (v %)	6) 23) 25)	6,6	7,3	5,9	5,7	8,7 w	7,5 w	11,5 w	9,3 w	3,3 w	3,2 w	5,5	5,5
Služby (v %)	6) 23) 25)	62,4 s	62,2 s	61,0 s	59,1 s	67,5 w	68,1 w	62,5 w	63,6 w	65,0 w	60,3 w	73,0 s	72,7 s

Platební bilance	Poznámka	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
Čisté přímé zahraniční investice (ze zahraničí / do zahraničí) (v milionech EUR)	63) 64) 59) 65) 66)	2 938,5 w	3 656,9 w	3 942,6 s	5 832,2 s	498,7 w	783,6 w	133,4 w	322,7 w	-50,8 w	6 351,5 w	c	- 318 026,0 s
Čisté (vnitřní – vnější) přímé zahraniční investice (v % HDP)	63) 64) 67) 23)	c	6,86 s	0,63 s	0,85 s	3,60 sw	4,98 sw	1,32 sw	2,79 sw	-0,04 sw	3,76 sw	c	-2,18 s
Čisté (vnitřní – vnější) přímé zahraniční investice v poměru k EU-27 (v milionech EUR)	68) 59) 65) 69) 66)	c	1 801,0 s	140,6 s	600,5 s	178,9 w	189,7 w	:	:	-691,7 w	4 748,7 w	c	-56 205,8 s
Čisté (vnitřní – vnější) přímé zahraniční investice v poměru k EU-27 (v % HDP)	68) 70) 23)	c	3,38 s	0,02 s	0,09 s	1,29 sw	1,21 sw	:	:	-0,50 sw	2,81 sw	c	-0,39 s
Remitence jako % HDP	71) 72) 23)	4,81 s	:	0,02 s	:	7,34 sw	8,65 sw	8,87 dpsw	:	0,75 psw	:	0,15 s	0,14 s

Zahraniční obchod se zbožím	Pozn.	Srbsko		Turecko		Gruzie		Moldavsko		Ukrajina		EU-27	
		2020	2021	2020	2021	2020	2021	2019	2020	2021	2020	2021	2020
Podíl vývozu do zemí EU-27 na hodnotě celkového vývozu (v %)	26) 27)	66,2 s	65,8 s	41,1 s	41,1 s	20,9 ew	16,9 sw	66,4 sw	62,5 sw	:	:	:	:
Podíl dovozu ze zemí EU-27 na hodnotě celkového dovozu (v %)	26) 27)	55,6 s	53,9 s	33,1 s	31,1 s	23,0 ew	22,9 sw	45,6 sw	46,6 sw	:	:	:	:
Obchodní bilance (v milionech EUR)	26) 28) 27)	-5 019	-6 279	-42 293	-38 925	-3 838 sw	-5 171 sw	-2 572 sw	-2 166 sw	-4 438 sw	:	215 288	55 040
Mezinárodní obchod se zbožím a službami v poměru k HDP													
Dovoz (v % HDP)	6) 23)	56,5	62,3	32,2	35,5	56,6 w	59,6 w	51,4 w	57,8 w	40,3 w	41,9 w	42,8	46,7
Vývoz (v % HDP)	6) 23)	48,2	54,5	28,7	35,3	37,3 w	43,2 w	27,9 w	30,6 w	38,8 w	40,7 w	46,4	50,5

Veřejné finance	Pozn.	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
Přebytek (+) / deficit (-) veřejných financí (v %)	29) 30) 31) 23)	-8,0 w	-4,2 ew	-4,7 w	:	-9,3 w	-6,3 w	-5,1 ew	0,0 ew	-5,4 w	-3,3 w	-6,7	-4,8
Veřejné zadlužení (v %)	32) 29) 33) 31) 34) 23)	57,7 w	57,5 ew	39,8 w	:	60,1 w	49,6 w	33,1 w	32,6 w	60,4 w	49,0 w	90,0	88,0

Finanční ukazatele	Pozn.	Srbsko		Turecko		Gruzie		Moldavsko		Ukrajina		EU-27	
		2020	2021	2020	2021	2020	2021	2019	2020	2021	2020	2021	2020
Roční změna spotřebitelských cen (v %)	35) 36) 37) 38)	1,8 d	4,0 d	12,3 d	19,6 d	5,2 w	9,6 w	3,8 w	5,1 w	2,7 w	9,4 w	0,7	2,9
Soukromý dluh, konsolidovaný, v poměru k HDP (v %)	39) 40)	:	:	13,0 w	7,6 w	:	:	:	:	:	:	:	:
Celkové vnější zadlužení v poměru k HDP (v %)	41) 42) 43) 44) 23)	c	75,8 s	60,4 sw	54,3 sw	135,5 sw	124,0 sw	65,5 sw	66,9 sw	74,6 sw	67,8 sw	:	:
Celkové zadlužení v cizí měně v poměru k HDP (v %)	45)	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Úroková sazba u úvěrů (ročních) <i>per annum</i> (v %)	46) 47) 48) 49) 50) 51) 52)	1,90 w	1,90 w	16,25 w	22,79 w	8,52 w	9,46 w	5,15 w	8,50 w	7,89 w	7,67 w	:	:
Úroková sazba u vkladů (ročních) <i>per annum</i> (v %)	46) 53) 48) 54) 55) 50) 56) 57)	0,10 w	0,10 w	13,51 w	17,85 w	8,46 w	9,13 w	0,15 w	4,50 w	7,22 w	6,95 w	:	:
Hodnota rezervních aktiv (včetně zlata) (v milionech EUR)	48) 41) 42) 43) 58) 59)	13 491,7 w	16 454,5 w	81 937,5 w	94 006,1 w	3 532,4 w	3 787,3 w	3 082,9 w	3 445,8 w	23 711,1 w	27 294,4 w	:	:
Mezinárodní rezervy – vyjádřeno v měsících dovozu	60) 48) 41) 42) 61) 62)	6,1 sw	:	4,9 sw	6,3 sw	5,4 sw	4,8 sw	7,1 sw	:	:	:	:	:

Podnikání	Pozn.	Srbsko		Turecko		Gruzie		Moldavsko		Ukrajina		EU-27	
		2020	2021	2020	2021	2020	2021	2019	2020	2021	2020	2021	2020
Index průmyslové výroby (2015 = 100)	73) 74) 75) 76)	111,0	118,5	115,4	135,6	:	:	107,1 w	120,3 w	102,7 w	105,0 w	98,5	107,5

Infrastruktura	Pozn.	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
Hustota železniční sítě (trati v provozu na tisíc km ²)	77) 78) 79) 80) 81) 82)	37,9 sw	38,1 sw	13,3 sw	13,5 sw	22,6 sw	22,2 sw	34,0 sw	34,0 sw	32,8 sw	32,7 sw	:	:
Délka dálnic (v kilometrech)	83)	928	928 w	3 523	3 532	208 w	263 w	:	:	15 w	15 w	:	:

Energetika	Pozn.	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
Čistý dovoz energie v poměru k HDP	84)	2,9 s	4,0 s	3,3 s	5,2 s	1,0 sw	1,8 sw	:	:	:	:	1,6 s	2,7 s

Zdroj: Eurostat a/nebo statistické úřady zemí procesu rozšíření

: = není k dispozici

b = přerušení řady

c = důvěrná hodnota

d = definice se liší

e = odhadovaná hodnota

f = prognóza

p = prozatímní

s = odhad Eurostatu

w = údaje byly poskytnuty národním statistickým úřadem a na jeho odpovědnost a jsou zveřejněny tak, jak byly uvedeny, a bez záruky jejich kvality a dodržování statistické metodiky EU

z = nepoužije se, a proto se rovná 0

Poznámky pod čarou:

- 1) Severní Makedonie: nové nařízení o integrované evropské sociální statistice dosud nebylo provedeno.
- 2) Bosna a Hercegovina: od ledna 2020 se v Bosně a Hercegovině průběžně po celý rok provádí šetření v oblasti pracovních sil a údaje se každé čtvrtletí zveřejňují. Od roku 2020 se rovněž provádí postup úpravy vah na základě odhadů obyvatelstva podle pětiletých věkových skupin a pohlaví.
- 3) Bosna a Hercegovina: od ledna 2021 začala Agentura pro statistiku Bosny a Hercegoviny uplatňovat novou, přepracovanou metodiku šetření pracovních sil. Přepracování šetření proběhlo na základě nového nařízení Evropského parlamentu a Rady, které vstoupilo v platnost dne 1. ledna 2021, a v souladu s ním. Zavedením nové, přepracované metodiky šetření pracovních sil z ledna 2021 byla řada údajů zveřejněných v předchozím roce přerušena.
- 4) Turecko: *v šetření pracovních sil na vysoké úrovni není řada srovnatelná s předchozími roky z důvodu úprav definice, rozsahu a koncepce šetření podle roku 2021.
- 5) Turecko: roční výsledky šetření pracovních sil.
- 6) Ukrajina: údaje nezahrnují dočasně okupované území Autonomní republiky Krym, město Sevastopol a části Doněcké a Luhanské oblasti, které jsou dočasně okupovány.
- 7) Ukrajina: stanovení ekonomicky aktivního obyvatelstva od roku 2019 – pracovní síla.
- 8) Bosna a Hercegovina: od roku 2020 se šetření pracovních sil provádí čtvrtletně, což vede k přerušení řad ve srovnání s výsledky z předchozích let. Se zavedením nové, přepracované metodiky šetření pracovních sil (nařízení (EU) 2019/1700, prováděcí nařízení (EU) 2019/2240) od ledna 2021 byla řada údajů zveřejněná v předchozím roce přerušena. To znamená, že ani údaje za roky 2020 a 2021 nejsou srovnatelné.
- 9) Ukrajina: údaje nezahrnují dočasně okupované území Autonomní republiky Krym, město Sevastopol a části Doněcké a Luhanské oblasti, které jsou dočasně okupovány.

- 10) Gruzie: od roku 2020 – NACE Rev. 2, před rokem 2020 – NACE Rev. 1.1.
- 11) Černá Hora: údaje se vztahují k počtu zaměstnanců ve veřejném sektoru jako podílu z celkového počtu zaměstnaných osob.
- 12) Severní Makedonie: ve veřejném sektoru jsou zahrnuty údaje: ostatní (smíšené, kolektivní, státní, nedefinované)
- 13) Bosna a Hercegovina: veřejný sektor zahrnuje sekce O, P a Q NACE Rev. 2, zatímco soukromý sektor zahrnuje ostatní sekce NACE.
- 14) Černá Hora: přerušení řady vzhledem k tomu, že původně na tuto otázku odpovídali pouze zaměstnanci; od roku 2018 na tuto otázku odpovídají všechny zaměstnané osoby.
- 15) Ukrajina: osoby starší 15 let.
- 16) Gruzie: osoby starší 15 let.
- 17) Srbsko: mzdy a platy jsou získávány z administrativních zdrojů (záznamy o daňové správě). Průměrný výdělek se vypočítá na základě celkové výše příjmů příštích období za vykazovaný měsíc a počtu zaměstnanců v přepočtu na plné pracovní úvazky (FTE).
- 18) Albánie: zdroj informací: Generální ředitelství pro daně, plátce sociálního pojištění; výpočty INSTATu.
- 19) Bosna a Hercegovina: čisté příjmy.
- 20) Turecko: zdroj: Šetření v oblasti příjmů a životních podmínek.
- 21) Moldavsko: zahrnuty jsou jednotky s jedním a více zaměstnanci.
- 22) Gruzie: HDP se vypočítá podle SNA 2008.
- 23) Gruzie: na základě SNA 2008.
- 24) Gruzie: osoby bez vzdělání jsou vyloučeny.
- 25) Gruzie: výpočty se provádějí podle NACE Rev. 2.
- 26) Moldavsko: leden až srpen.
- 27) Gruzie: přepočet údajů na EUR provedl Eurostat.
- 28) Ukrajina: údaje nezahrnují dočasně okupované území Autonomní republiky Krym, město Sevastopol a části Doněcké a Luhanské oblasti, které jsou dočasně okupovány.
- 29) Albánie: prognózy Ministerstva financí a hospodářství.
- 30) Ukrajina: upravené peněžní údaje (Příručka pro vládní finanční statistiku z roku 2014).
- 31) Ukrajina: údaje nezahrnují dočasně okupované území Autonomní republiky Krym, město Sevastopol a části Doněcké a Luhanské oblasti, které jsou dočasně okupovány.
- 32) Černá Hora: předběžné údaje. Konečné údaje budou k dispozici do konce března 2021.
- 33) Bosna a Hercegovina: konec roku (31. prosinec).
- 34) Ukrajina: státní a státem zaručený dluh.
- 35) Bosna a Hercegovina: inflace spotřebitelských cen.
- 36) Moldavsko: inflace spotřebitelských cen.
- 37) Ukrajina: údaje nezahrnují dočasně okupované území Autonomní republiky Krym, město Sevastopol a části Doněcké a Luhanské oblasti, které jsou dočasně okupovány.
- 38) Gruzie: inflace spotřebitelských cen.
- 39) Bosna a Hercegovina: údaje za měnové finanční instituce.
- 40) Turecko: údaje se týkají dluhových cenných papírů a úvěrů.
- 41) Bosna a Hercegovina: na základě šestého vydání Manuálu platební bilance vypracovaného MMF.
- 42) Turecko: průměrný roční směnný kurz používaný k přepočtu na eura.
- 43) Moldavsko: přepočteno z USD na EUR pomocí směnných kurzů na konci roku, jak uvádí Moldavská národní banka.
- 44) Ukrajina: aktiva a dluhy převedené z amerických dolarů na eura pomocí křížových kurzů na konci vykazovaného roku.
Údaje nezahrnují dočasně okupované území Autonomní republiky Krym, město Sevastopol a části Doněcké a Luhanské oblasti, které jsou dočasně okupovány.
- 45) Albánie: vnější zadlužení (včetně přímých zahraničních investic).
- 46) Černá Hora: skutečná vážená průměrná úroková sazba, nesplacené částky, roční.

- 47) Albánie: vážená průměrná úroková sazba uplatňovaná na nové úvěry na 12 měsíců v příslušném měsíci s 12měsíční splatností.
- 48) Severní Makedonie: konec roku (31. prosinec).
- 49) Bosna a Hercegovina: sazby krátkodobých úvěrů nefinančním společnostem v národní měně (vážený průměr).
- 50) Moldavsko: sazbu stanoví Moldavská národní banka (NBM) počínaje rokem 2001. NBM používá metodu úrokového „koridoru“: nejvyšší sazba se uplatňuje na jednodenní úvěry, nejnižší na jednodenní vklady. Hodnoty na konci roku.
- 51) Ukrajina: průměrná vážená úroková sazba pro všechny nástroje refinancování národní banky.
- 52) Gruzie: aukce úvěrů na refinancování.
- 53) Albánie: úroková sazba z vkladů představuje průměrnou váženou sazbu za nově přijaté vklady za příslušný měsíc s 12měsíční splatností.
- 54) Bosna a Hercegovina: sazby vkladů na požádání domácností v národní měně (vážený průměr).
- 55) Turecko: průměr měsíčních údajů. Jednodenní vkladová facilitita.
- 56) Ukrajina: distribuce vkladových certifikátů Národní banky Ukrajiny.
- 57) Gruzie: aukce depozitních certifikátů.
- 58) Ukrajina: aktiva a dluhy převedené z amerických dolarů na eura pomocí křížových kurzů na konci vykazovaného roku.
- 59) Ukrajina: údaje vnějšího sektoru nezahrnují dočasně okupované území Autonomní republiky Krym, město Sevastopol a části Doněcké a Luhanské oblasti, které jsou dočasně okupovány.
- 60) Albánie: konec srpna 2021,

leden–červen 2021.
- 61) Turecko: průměrný roční směnný kurz používaný k přepočtu na eura.
Od třetího čtvrtletí roku 2021.
Od října 2021.
- 62) Moldavsko: přepočteno z USD na EUR pomocí směnných kurzů na konci roku, jak uvádí Moldavská národní banka.
Přepočteno z USD na EUR s použitím průměrného ročního směnného kurzu podle Moldavské národní banky.
- 63) Bosna a Hercegovina: na základě Manuálu platební bilance vypracovaného MMF, přesun termínů splatnosti (Asset - Liability Approach).
- 64) Moldavsko: Přepočteno z USD na EUR s použitím průměrného ročního směnného kurzu podle Moldavské národní banky.
- 65) Ukrajina: od roku 2021 zlepšila Národní banka Ukrajiny sestavování údajů o přímých zahraničních investicích (PZI), v souvislosti s nimiž byly reinvestované zisky nefinančních podniků zahrnuty do údajů o tocích přímých zahraničních investic a stavech. Proto byly revidovány údaje o platební bilanci, investiční pozici vůči zahraničí a PZI za období 2015–2020.
- 66) Ukrajina: od roku 2021 zlepšila Ukrajinská národní banka sestavování přímých zahraničních investic, v souvislosti s nimiž byly do údajů o tocích přímých zahraničních investic a stavech zahrnuty úvěry mezi sesterskými podniky. Proto byly revidovány údaje o platební bilanci, investiční pozici vůči zahraničí a PZI za období 2015–2020.
- 67) Ukrajina: údaje nezahrnují dočasně okupované území Autonomní republiky Krym, město Sevastopol a části Doněcké a Luhanské oblasti, které jsou dočasně okupovány. Od roku 2021 zlepšila Národní banka Ukrajiny sestavování údajů o přímých zahraničních investicích, v souvislosti s nimiž byly reinvestované zisky nefinančních podniků zahrnuty do údajů o tocích přímých zahraničních investic a stavech. Proto byly revidovány údaje o platební bilanci, investiční pozici vůči zahraničí a PZI za období 2015–2020.
- 68) Bosna a Hercegovina: na základě šestého vydání Manuálu platební bilance vypracovaného MMF a srovnávacích definic přímých zahraničních investic podle OECD (OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment) – 4. vydání.
- 69) Ukrajina: údaje o přímých zahraničních investicích byly přepočítány s přihlédnutím k členským státům EU-27, s výjimkou Spojeného království.
- 70) Ukrajina: údaje nezahrnují dočasně okupované území Autonomní republiky Krym, město Sevastopol a části Doněcké a Luhanské oblasti, které jsou dočasně okupovány. Údaje o přímých zahraničních investicích byly přepočítány s přihlédnutím k členským státům EU-27, s výjimkou Spojeného království.
Od roku 2021 zlepšila Ukrajinská národní banka sestavování přímých zahraničních investic, v souvislosti s nimiž byly do údajů o tocích přímých zahraničních investic a stavech zahrnuty úvěry mezi sesterskými podniky. Proto byly revidovány údaje o platební bilanci, investiční pozici vůči zahraničí a PZI za období 2015–2020.
- 71) Moldavsko: Přepočteno z USD na EUR s použitím průměrného ročního směnného kurzu podle Moldavské národní banky.
Osobní transfery.
- 72) Ukrajina: údaje nezahrnují dočasně okupované území Autonomní republiky Krym, město Sevastopol a část dočasně okupovaných území v Doněcké a Luhanské oblasti.

Předchozí údaje

- 73) Albánie: činnost B_D.
- 74) Moldavsko: počínaje rokem 2016 je index objemu průmyslové výroby očištěn sezónně podle počtu pracovních dnů a sezónnosti, časové řady byly opraveny.
- 75) Ukrajina: úprava o vliv kalendářních dnů dynamické řady indexů na průměrnou měsíční hodnotu základního roku (2016) se provádí pomocí programu DEMETRA+ s použitím metodiky TRAMO/SEATS.
- 76) Ukrajina: údaje nezahrnují dočasně okupované území Autonomní republiky Krym, město Sevastopol a části Doněcké a Luhanské oblasti, které jsou dočasně okupovány.
- 77) Údaje byly převzaty od státního zeměměřičského úřadu.
- 78) Bosna a Hercegovina: vnitrozemské vody se odhadují na 210 km².
- 79) Turecko: pouze hlavní trati.
Hodnoty plochy se vypočítají na základě klasifikace typů půdy a přizpůsobí se LUCAS. Doba produkce údajů o typech půdy je 6 let.
- 80) Moldavsko: včetně Podněsterské oblasti.
Ke konci roku.
- 81) Moldavsko: včetně Podněsterské oblasti.
Ke konci roku.
Včetně mokřadů.
- 82) Ukrajina: údaje nezahrnují dočasně okupované území Autonomní republiky Krym, město Sevastopol a části Doněcké a Luhanské oblasti, které jsou dočasně okupovány. Údaje
Ukrajinského úřadu zeměměřičského, kartografického a katastrálního.
Údaje jsou uvedeny podle nové klasifikace typů půdy.
- 83) Ukrajina: údaje nezahrnují dočasně okupované území Autonomní republiky Krym, město Sevastopol a části Doněcké a Luhanské oblasti, které jsou dočasně okupovány.
- 84) Gruzie: přepočet údajů na EUR provedl Eurostat.
Na základě SNA 2008.